

Luke nautičkog turizma

Babić, Sanjin

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Maritime Studies, Rijeka / Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:187:732250>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-01**

Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet
University of Rijeka, Faculty of Maritime Studies

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Maritime Studies - FMSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
POMORSKI FAKULTET

SANJIN BABIĆ

LUKE NAUTIČKOG TURIZMA
DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

POMORSKI FAKULTET

LUKE NAUTIČKOG TURIZMA

PORTS OF NAUTICAL TOURISM

DIPLOMSKI RAD

MASTER THESIS

Kolegij: Nautički turizam

Mentor: prof. dr. sc. Đani Mohović

Student: Sanjin Babić

Studijski program: Nautika i tehnologija pomorskog prometa

JMBAG: 0112042182

Rijeka, srpanj 2024.

Student: Sanjin Babić

Studijski program: Nautika i tehnologija pomorskog prometa

JMBAG: 0112042182

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI DIPLOMSKOG RADA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad s naslovom

Luke nautičkog turizma _____

(naslov diplomskog rada)

izradio samostalno pod mentorstvom prof. dr. sc. Đanija Mohovića _____

(prof. dr. sc. / izv. prof. dr. sc. / doc dr. sc Ime i Prezime)

te komentorstvom _____ / _____

stručnjaka/stručnjakinje iz tvrtke _____ / _____

(naziv tvrtke).

U radu sam primijenio metodologiju izrade stručnog/znanstvenog rada i koristio literaturu koja je navedena na kraju diplomskog rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo u diplomskom radu na uobičajen, standardan način citirao sam i povezao s fusnotama i korištenim bibliografskim jedinicama, te nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Rad je pisan u duhu hrvatskoga jezika.

Student

(potpis)

Ime i prezime studenta

Student: Sanjin Babić

Studijski program: Nautika i tehnologija pomorskog prometa

JMBAG: 0112042182

IZJAVA STUDENTA – AUTORA
O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

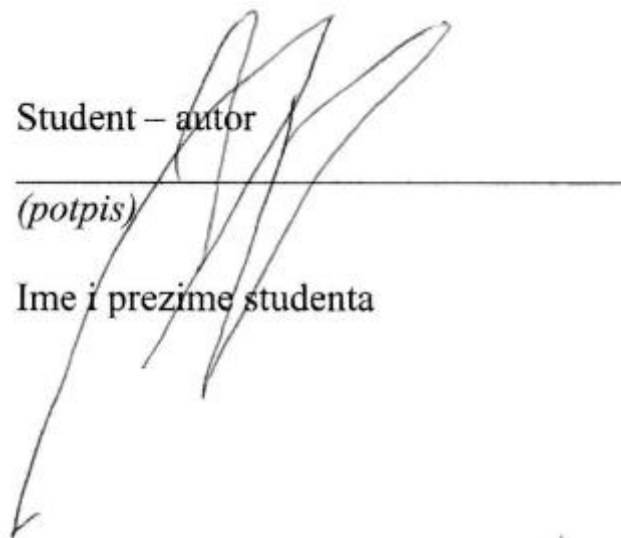
Izjavljujem da kao student – autor diplomskog rada dozvoljavam Pomorskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Pomorskog fakulteta.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Pomorskog fakulteta, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog ograničenja mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima Creative Commons licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>

Student – autor

(potpis)

Ime i prezime studenta

A large, stylized handwritten signature in black ink, written over a horizontal line. The signature is highly cursive and loops around the line.

SAŽETAK

Hrvatski turizam jedan je od ključnih i bitnih zamašnjaka hrvatskog gospodarstva čiji razvoj u velikoj mjeri determinira ekonomske i društvene procese u zemlji, dok istodobno sudjelovanje na konkurentnom međunarodnom turističkom tržištu predstavlja značajne izazove.

Nautički turizam kategorizira se kao jedan od najatraktivnijih, najperspektivnijih i ujedno najprofitabilnijih turističkih proizvoda Hrvatske, a svojom prepoznatljivošću na međunarodnom i domaćem tržištu pridonosi turističkom ugledu Hrvatske.

Sve procjene i predviđanja za slijedeće razdoblje govore da će nautički turizam imati tendenciju rasta, a Hrvatska kao vodeća zemlja u nautičkom turizmu na području Sredozemlja uz postojeći veliki potencijal koji posjeduje mora prepoznati tu priliku i dodatno se pozicionirati na poziciji na kojoj se nalazi u svim segmentima razvoja.

Luke nautičkog turizma usko su vezane za razvoj nautičkog turizma što znači da njihov razvoj zahtjeva daljnja istraživanja kao i interdisciplinarnost, te racionalno i ekološko planiranje.

Ključne riječi: luke nautičkog turizma, održivi razvoj, plovila nautičkog turizma, subjekti nautičkog turizma.

SUMMARY

Croatian tourism is one of the key and important flywheels of the Croatian economy, whose development largely determines economic and social processes in the country, while at the same time participation in the competitive international tourist market presents significant challenges.

Nautical tourism is categorized as one of the most attractive, promising and at the same time the most profitable tourist products in Croatia, and its recognition on the international and domestic markets contributes to Croatia's tourism reputation.

All estimates and predictions for the next period indicate that nautical tourism will have a

tendency to grow, and Croatia, as a leading country in nautical tourism in the Mediterranean area, with its existing great potential, must recognize this opportunity and additionally position itself in the position it is in all segments of development.

Nautical tourism ports are closely related to the development of nautical tourism, which means that their development requires further research as well as interdisciplinary, rational and ecological planning.

Key words: ports of nautical tourism, sustainable development, nautical tourism vessels, subjects of nautical tourism..

SADRŽAJ

SAŽETAK	I
SUMMARY	I
SADRŽAJ	III
1. UVOD	1
1.1. PREDMET, SVRHA I CILJ ISTRAŽIVANJA	1
1.2. METODE ISTRAŽIVANJA	1
1.3. STRUKTURA RADA	1
2. NAUTIČKI TURIZAM	3
2.1. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA NAUTIČKOG TURIZMA.....	3
2.2. ZNAČENJE I POJAM NAUTIČKOG TURIZMA	5
2.2.1. Zakonodavna ili legislativna definicija.....	6
2.2.2. Preskriptivna ili propisujuća definicija.....	8
2.3. PODJELA I OBLICI NAUTIČKOG TURIZMA.....	9
2.4. SUBJEKTI NAUTIČKOG TURIZMA	12
2.5. PLOVILA NAUTIČKOG TURIZMA.....	14
2.5.1. Tehnološka obilježja plovila.....	15
2.5.2. Brze brodice do 15 m duljine	16
2.5.3. Brodovi za rasonodu (jahte) 15 – 30 m duljine.....	17
2.5.4. Jedrilice do 15 m duljine	18
2.5.5. Jedrilice preko 15 m duljine	19
3. NAUTIČKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	20
3.1. VRSTE NAUTIČKOG TURIZMA	20
3.2. SWOT ANALIZA NAUTIČKOG TURIZMA U HRVATSKOJ	22
3.3. STRATEGIJA RAZVOJA NAUTIČKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	25
3.4. ASPEKTI ODRŽIVOG RAZVOJA NAUTIČKOG TURIZMA	29
4. LUKE NAUTIČKOG TURIZMA	31
4.1. PODJELA LUKA NAUTIČKOG TURIZMA.....	31
4.2. MARINA	36
4.2.1. Podjela marina	37
4.2.2. Kategorizacija marina.....	40
4.2.3. Kvalitativna analiza stanja luka nautičkog turizma.....	50
5. ZAKLJUČAK	56

LITERATURA	57
POPIS SLIKA	59
POPIS DIJAGRAMA.....	59
POPIS TABLICA	59
PRILOG.....	60

1. UVOD

U ovom diplomskom radu napraviti će se analiza organizacije luke nautičkog turizma. Analizirati će se nautički turizam i njegova značenja kao i različite vrste i oblike nautičkog turizma. Kao najznačajnija stavka nautičkog turizma opisati će se luke nautičkog turizma, njihove vrste i podjele. Osim toga, analizirati će se strategije razvoja te aspekti održivog razvoja nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj.

1.1. PREDMET, SVRHA I CILJ ISTRAŽIVANJA

Temeljem uvodne analize može se reći da su predmet ovog diplomskog rada luke nautičkog turizma. Analizirati će se njihova podjela te najvažniji objekti. Svrha i cilj ovog rada su dati teorijski doprinos upoznavanju nautičkog turizma kao i luka nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj.

1.2. METODE ISTRAŽIVANJA

Korištene metode istraživanja u radu su: intuitivna metoda istraživanja, metoda klasifikacije, metoda deskripcije, metode analize i sinteze, statistička metoda, kvantitativna i kvalitativna metoda, povijesna metoda te komparativna metoda.

1.3. STRUKTURA RADA

Diplomski rad podijeljen je u pet odvojenih poglavlja. U uvodnom dijelu definiran je predmet, svrha i cilj istraživanja, metode koje su korištene za pisanje rada te je objašnjena struktura rada. U drugom dijelu radnje dat je prikaz nautičkog turizma kroz povijesni razvoj, značenje i pojam istog, podjele i oblike, subjekti nautičkog turizma, plovila nautičkog turizma. Treći dio obrađuje luke nautičkog turizma sa posebnim naglaskom na marinama, podjelama i kategorizacijama istih. Četvrto poglavlje bavi se nautičkim turizmom u Republici Hrvatskoj, vrste strategija razvoja i aspektima održivog razvoja. U

zaključku su iznesene činjenice o temi rada, tj. o lukama nautičkog turizma te ideje o tome kako bi se nautički turizam trebao razvijati.

2. NAUTIČKI TURIZAM

Hrvatska ima jako dobre uvijete za razvoj nautičkog turizma po radi toga jer posjeduje niz prednosti u odnosu na mediteranske zemlje. U neke od posebnih prednosti svakako trebamo ubrojiti: bolja razvedenost obale, veći broj uređenih i zaštićenih luka, geografski položaj koji u odnosu na zemlje iz kojih dolaze nautičari znatno je bolji, očuvanije more i priroda. Naša obala spada u red jedne od najljepših i najrazvedenijih obala na svijetu kao i Jadransko more, obala i otoci čije su vrijednosti prepoznate u svjetskim razmjerima predstavljaju dobru zalag za gospodarskog razvoja Hrvatske.

2.1. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA NAUTIČKOG TURIZMA

Neki začeci masovnih putovanja ljudi mogu se tražiti i u najstarijoj ljudskoj povijesti, drevnom Egiptu, antičkoj Grčkoj, Rimskom carstvu te vjerskim hodočašćima. Premda je taj nekadašnji putnik bio preteča modernog turista, ta putovanja nisu još imala karakter pravih, turističkih. Po nekim sličnostima između putovanja u prošlosti i putovanja što čine suvremeni turizam nipošto se ne može dokazati njihova genetska i razvojna veza. To su samo prividne sličnosti u motivima, dok u svemu ostalom nema nikakvih sličnosti između njih.¹

Počeci plovidbe po radi zabave, rekreacije i sporta sežu u 16. stoljeće kada se to događalo kao regate po nizozemskim kanalima, a suvremeni nautički turizam počinje sa razvojem u 19. stoljeću. Tommas Coork prvi organizira putovanja polovinom 19. stoljeća, a 1857. godine osniva prvu u svijetu putničku agenciju u kojoj pomorski prijevoz putnika dobiva posebnu pozornost. Nedugo nakon toga dolaze posebne vrste brodova za prijevoz putnika i započinje se plovidbama iz zabave.

Prva industrijska revolucija donosi veći društveni preobražaj nego li i jedna druga u svim vremenskim epohama do tada. Razvoj turizma usko se vezuje uz razvoj prometnih sredstava na parni pogon, parobroda , željeznice koja su u biti omogućila brza, česta, sigurna, daleka i jeftina putovanja i samim time dolazi do početka modernog organiziranog turizma.

¹ Alfier D.: Turizam, izbor radova, Institut za turizam, Zagreb, Tisak 1994., str. 18

Na Jadranu isto tako u 19. stoljeću kreće razvoj nautičkog turizma i najbitnije prekretnice dolaze kada jedrenjaci prepuštaju mjesto parobrodu. 1820 godina duž istočne obale Jadrana egzistirala je petnaestodnevna parobrodska linija Trst – Dubrovnik – Krf što predstavlja svojevrsni početak kruzing putovanja na ovim područjima. Lokani mještani ubrzo dobivaju prve spoznaje o koristi koje putnici donose i tako nastaju prvi ugostiteljski objekti u njihovom vlasništvu, turistička mjesta i lječilišta na Jadranu.

Bečki turistički klub 1870. godine pojavljuje se u ulozi organizatora prvih organiziranih putovanja na našoj obali. Društvo „Lloyd“ u to vrijeme investira u nove brodove i obnaša parobrodsku službu na Jadranu do pred sam kraj 19 stoljeća, a pored prijevoza putnika i roba, organizira i prigodna putovanja i izlete. Brodovi su ticali povijesna i turistička mjesta na obali, a putovanja su trajala u rasponu od 10 do 15 dana. Kapacitet tih brodova bio je od 40 do 150 putnika / izletnika / što je u to vrijeme imalo karakteristiku masovnosti. 1871. godine izgrađen je prvi hrvatski parobrod „Hrvat“ u vlasništvu parobrodskog društva u Senju koji je bio dug 35 metara, 60 tona nosivosti, motor 130 konjskih snaga i postizao je brzinu od 10 čvorova.

Intenzivnija izgradnja specijaliziranih luka za privez brodova i jahti te boravak njihovih posada započela je u 20. stoljeću. Za takve je luke Udruženje konstruktora, motora i brodova iz New Yorka 1928.g. upotrijebilo naziv marina, koji od tada postaje međunarodno priznat i korišten naziv za osnovne objekte nautičkog turizma, specijalizirane luke u kojima se danas, osim vezova, uređaja, opreme i usluga održavanja plovila, njihovim korisnicima nudi i sve veći broj različitih turističkih usluga smještaja, prehrane, razonode, sporta i slično.²

Charter kao pojam prvi put se pojavljuje tridesetih godina prošlog stoljeća u Nizozemskoj i poslije se širio Evropom i Amerikom. U pogledu gospodarske djelatnosti, a posebno kao segment nautičkog turizma, relativno je novijeg datuma tome u prilog govori i podatak da se 1955. godine isti pojavio na Azurnoj obali. Počeci charter-a u Hrvatskoj pripisuju se određenim tvrtkama: ACI, SAS, AYC, Coning, Moorings, Ecker yacht. Charter plovila bila su pod stranom zastavom 99%, a u vrijeme komercijalnog poslovanja bila su u režimu privremenog uvoza. Na samom početku iznajmljivali su se motorni brodovi dok danas u charter ubrajamo sve vrste plovila, od jedrilica za regatu ili krstarenje pa katamarani do motornih brodova, jahti i mega jahti.

² Hrvatski hidrografski institut sa suradnicima, „Studija razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske“, <https://www.hhi.hr/Portals/0/adam/Contents/ZFXDX8y4JUOHivOWG9Cyeg/Body/SRNTH.pdf> (15.3.2024.)

Iako turizam na našoj obali ima dugu tradiciju, zbog nerazvijene nautičko - turističke ponude nije došlo do značajnijeg razvoja nautičkog turizma. Razvoj započinje tek sredinom šezdesetih godina prošlog stoljeća kad su izgrađene 4 marine sa 150 vezova. Ovdje svakako treba istaknuti i donošenje odluke o osnivanju ACY -a³ 1982. godine. U periodu od samo dvije godine izgrađeno je 16 marina kapaciteta 4730 vezova. Nakon toga pa sve do početka Domovinskog rata broj marina kao i broj inozemnih plovila koja su posjećivala naš akvatorij iz godine u godinu bilježili su dinamičan rast.

Period Domovinskog rata / 1991. – 1995. / za turizam je bio faza stagniranja točnije usporio je razvoj nautičkog turizma koji je do tog vremena bilježio stopu rasta preko 14%. Po okončanju rata njegov oporavak dogodio se puno prije nego li je to bilo sa drugim granama turizma. Ovdje moramo navesti da je 1991. godine osnovana „Udruga hrvatskih marina“, 1994. godine „Udruženje nautičkog turizma pri HGK“⁴ i 2006. godine „Hrvatska udruga brodarā“.

2.2. ZNAČENJE I POJAM NAUTIČKOG TURIZMA

Nautički turizam je oblik turizma koji se temelji na korištenju plovila, brodova, jahti, jedrilica ili drugih vodenih prijevoznih sredstava kako bi se istraživali obalni krajolici, otoci i druga prirodna bogatstva na moru.

Ovaj oblik turizma usmjeren je na pružanje iskustava na vodi, uključujući jedrenje, ronjenje, ribolov, plivanje i druge nautičke aktivnosti. Izvorna riječ nautika grčkog je porijekla i označava vještinu plovidbe, dok se u današnje vrijeme najčešće izražava pojmom navigacija. Samim time, može se zaključiti da su već drevni Grci poznavali pojam plovidbe. (Ivošević, 1995.)

Prema Lukoviću, nautički turizam je interdisciplinarno turistički fenomen s izraženom pomorskom komponentom. Autor također ističe dvije vrste definicija nautičkog turizma:

1. Zakonodavna ili legislativna
2. Preskriptivna ili propisujuća

³ „ACY“ Adriatic Club Yugoslavia

⁴ „HGK“ Hrvatska gospodarska komora

Ovdje je potrebno napomenuti da Hrvatska, za razliku od nekih razvijenih zemalja Europe, dopušta zakonodavstvu definiranje nautičkog turizma. (Luković, T. i sur., 2015.)

2.2.1. Zakonodavna ili legislativna definicija

Zakonsko reguliranje nautičkog turizma definirano je kao i turizam, „Zakonom o pružanju usluga u turizmu“ (N.N. br. 130717, 25/19, 98/19, 42/20, 70/21) u Glavi I „Turističke usluge u nautičkom turizmu“.

Članak 84. navodi: „Nautički turizam je plovidba i boravak turista (nautičar ili putnik) na plovnim objektima (jahta, brodica ili brod) za osobne potrebe ili gospodarsku djelatnost, kao i boravak u lukama nautičkog turizma i nautičkom dijelu luka otvorenih za javni promet, radi odmora, rekreacije i krstarenja.“ Ovaj način ima za svrhu reguliranje i definiranja nautičkog turizma kao gospodarske djelatnosti i time se zakonski definira način gospodarenja.

U članku 85. ovog zakona, određuju se i definira usluge nautičkog turizma:

- usluge korištenja veza, prihvata i smještaja plovnih objekata s turistima – nautičarima ili bez turista – nautičara koji borave na njima;
- usluge čartera – usluge korištenja plovnih objekata s posadom ili bez posade, s pružanjem ili bez pružanja usluge smještaja i / ili prehrane, radi odmora, rekreacije i krstarenja nautičara;
- organiziranje putovanja u paket – aranžmanu ili izleta na plovnim objektima nautičkog turizma;
- prihvata, čuvanje i održavanje plovnih objekata na vezi, moru i na suhom vezi;
- uređenje i pripremanje plovnih objekata;
- druge usluge za potrebe turista ;

Ostali članci zakona (čl. 86 – čl. 89) određuju i propisuju luke turizma i druge objekte na kojima se pružaju usluge u nautičkom turizmu, rješenja za pružanje usluga u nautičkom turizmu kao i u posebnim slučajevima nastavak pružanja usluga kao i prestanak važenja rješenja za pružanje usluga u nautičkom turizmu.

Drugi jednako bitan zakon koji na svoj način regulira nautički turizam je „Pomorski zakonik“ (NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19) i to u članku od 673.a do

čl. 673.u. U time se člancima reguliraju ugovori o nautičkom vezu, odgovornosti za materijalne nedostatke veza, ustupanje i održavanje veza, uporaba veza prema dogovoru i namjeni, plaćanje naknade za vez, prava zadržavanja veza, nadzor jahte ili brodice na vezu, održavanje jahte ili brodice, hitna nepredviđena činjena koje se odnose na jahtu ili brodicu.

Skupinu „lex specijalis“ zakona koji se odnose na nautičko turističku djelatnost su:

- „Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama (NN 83/23)
- „Zakon o koncesijama (NN 69/17, 107/20)
- „Zakon o lučkim kapetanijama (NN 118/18, 155/23)
- „Zakon o Hrvatskom registru brodova“ (NN 81/96, 76/ 13, 63/20)
- „Zakon o plovidbi i lukama unutarnjih voda (NN 144/21)
- „Zakon o Plovputu, Split“ (NN 73/97)

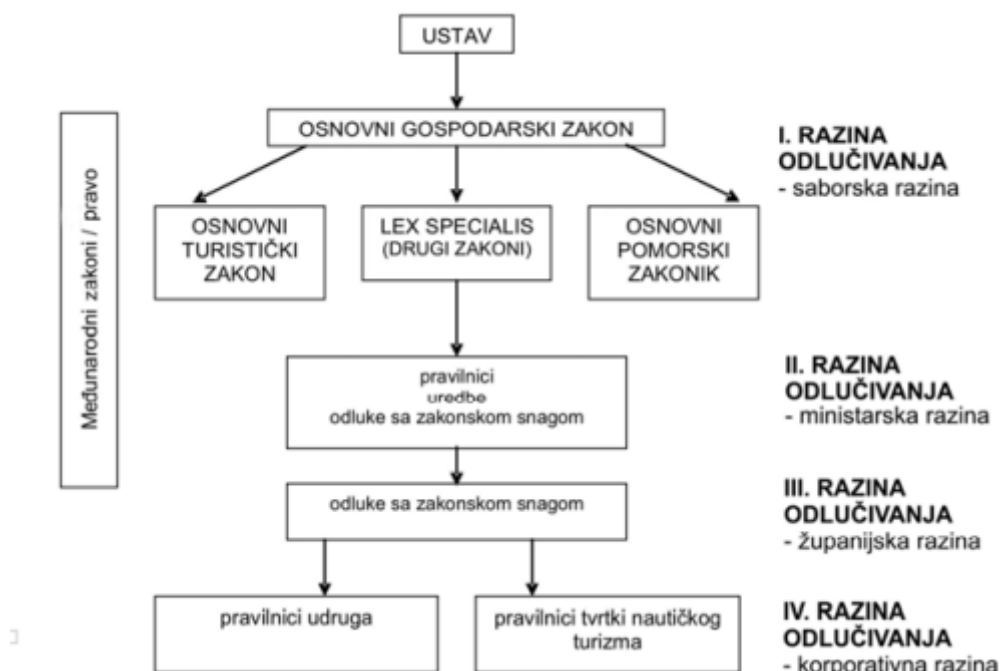
Navedeni Zakoni imaju parlamentarnu razinu i posebno važnu ulogu čimbenika razvoja legislativnog sustava nautičkog turizma i njihovih dionika kroz pravilnike, uredbe, odluke i naredbe sa zakonskom snagom koja donosi ovlašteno ministarstvo ili ministarstva.

Važni pravilnici, naredbe i uredbe koje obrađuju problematiku nautičkog turizma:

- „Pravilnik o vrstama i kategorijama plovnih objekata nautičkog turizma (NN 69/08, 49/15);
- „Pravilnik o brodicama, čamcima i jahtama“ (NN 13/20)
- „Pravilnik o razvrstavanju luka nautičkog turizma (NN 120/19);
- „Pravilnik o uvjetima za obavljanje djelatnosti iznajmljivanja plovila sa ili bez posade i pružanje usluge smještaja gostiju na plovilu (NN 42/17);
- „Uredba o uvjetima za dolazak i boravak stranih jahti i brodica namijenjenih športu i rasonodi u unutarnjim vodama teritorijalnog mora“ (NN 97/13, 50/17);
- „Uredba o postupku davanja koncesije na pomorskom dobru“ (NN 23/04, 101/04, 39/06, 63/08, 125/10, 102/11, 83/12, 10/17);
- „Uredba o postupku davanja koncesijskog odobrenja na pomorskom dobru“ (NN 36/04, 63/08, 133/13,63/14);
- „Uredba o uređenju i zaštiti obalnog područja mora“ (NN 128/04);
- „Naredba o visini naknade za privremeno bavljenje djelatnosti iznajmljivanja jahti i brodica“ (NN 02/05);

- „Naredba o visini naknade za sigurnost plovidbe koju plaćaju strane jahte i brodice“ (NN 02/05).

Ovakvim Zakonima postavljeni su temelji nautičkog turizma gledano s aspekta države i njenih interesa koji se mogu očitovati u sređenom stanju u djelatnosti kao i oporezovati obavljanje pojedinih djelatnosti. Važno je napomenuti da je ovaj pristup zakonodavan što bi značilo da se može koristiti, ali ako za to bude potrebe i mogućnost prisile jer u zakonu su propisane i kaznene odredbe. To dodatno daje važnost usklađivanja sa zakonima i propisima u cilju održavanja sigurnosti i kvalitete u sektoru nautičkog turizma.

Dijagram 1. Model globalnoga legislativnog sustava nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj u 2006. godini

Izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/20164>

2.2.2. Preskriptivna ili propisujuća definicija

Druga vrsta definicija nautičkog turizma naziva se preskriptivna i njihovo neprihvatanje ne rezultira kaznom, već isključenjem iz grupe. Prema Rječniku turizma, nautički turizam je

„naziv za poseban oblik turizma u kojem dominiraju plovidba i boravak turista u vlastitom ili tuđem plovilu te različite nautičke aktivnosti u turističke svrhe i radi razonode“⁵

Navedena definicija sadrži deskriptivne i konceptualne elemente, što nam ukazuje na nedostatak spoznaje o osnovnim karakteristikama nautičkog turizma od strane donosioca. Kako bi se izdvojila sveobuhvatna preskriptivna definicija nautičkog turizma, potrebno je odrediti definiciju pojma turizma. Prema istraživačima W. Hunzikeru i K. Kraftu, a koja datira od 1942. godine „Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost“.⁶

Iz ovoga, moguće izvesti preskriptivnu definiciju nautičkog turizma koja glasi: „Nautički turizam je ukupnost aktivnosti i odnosa koji su uzrokovani boravkom turista-nautičara u lukama nautičkog turizma ili izvan njih, te korištenjem plovih objekata, kao i drugih objekata vezanih za nautičku turističku djelatnost, radi rekreacije, sporta, razonode i drugih potreba.“⁷

Za razliku od definicije prema „Rječniku turizma“, ova definicija sadrži realne, nominalne i konceptualne elemente definicije, iz razloga što pojašnjava značenje riječi i suštinu stvari, te određuje njegov sadržaj. U definiciji je uključen izraz "i druge potrebe" uz sport, rekreaciju i razonodu, iz razloga što se potražnja i priroda tih potreba svakodnevno mijenja. Uz pojam "plovila", definicija također uključuje "i drugih objekata vezanih za nautičko-turističku djelatnost", s obzirom na širenje i diversifikaciju same aktivnosti kroz raznovrsne pravce. Umjesto izraza "plovidba", koristi se riječ "korištenje", što je sveobuhvatnije i samim time primjenjivije situaciji.

2.3. PODJELA I OBLICI NAUTIČKOG TURIZMA

Nautički turizam može se promatrati iz različitih uglova perspektive, što daje mogućnost raznolike klasifikacije. Prema organizaciji plovidbe, može se podijeliti na individualni i grupni/masovni nautički turizam. U individualni nautički turizam spadaju pojedinci, njihove obitelji i prijatelji koji posjeduju vlastite plovne objekte i koriste za osobno zadovoljstvo i

⁵ Vukonić B., Čavlek N., „Rječnik turizma“, Geografski horizont, 2006., 48 (1-2), str. 76

⁶ „Turizam“, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Turizam> (8.5.2024.)

⁷ Luković T., 2007., Nautički turizam – definicije i dileme, Naše more 54 (1-2)/2007. (19.9.2023.)

provod. Ovaj tip nautički turista gotovo u pravilu planiraju vlastita putovanja i rute prema vlastitim prioritetima i željama.

Na drugoj strani, grupni/masovni nautički turizam obuhvaća organizirane ture, krstarenja ili chartere koje vode profesionalci ili turističke agencije. Ovdje se više ljudi može uključiti u isto putovanje, gotovo uvijek s unaprijed definiranom rutom puta i uslugama. Ovaj oblik nautičkog turizma omogućava veću društvenu interakciju i organizirane aktivnosti na moru. U charter djelatnosti pojedinci ne moraju biti vlasnici plovila da bi plovili na njima.

Najveći dio uzima turizam na velikim brodovima za krstarenje, kruzerima unutar kojeg putuje po više tisuća putnika. Kruzeri su putnički brodovi građeni da mogu korisnicima omogućiti cijeli mali svijet za sebe, sa svim potrebnim od hrane, spavanja, zabave, trgovina, salona, kockarnica i sl. tako da putnici ne moraju ni napuštati brod.

Nastavno, nautički turizam nudi raznolike mogućnosti za turiste, bilo da preferiraju individualno iskustvo ili sudjelovanje u grupnim putovanjima. Sa praktičnog stajališta nautički turizam se odvija kroz niz gospodarskih djelatnosti, a u pojmovnom i teoretskom smislu nautički turizam ima svoja tri osnovna pojavna oblika:

- luke nautičkog turizma (poslovanje podrazumijeva skupinu poslova vezanih za smještaj plovila i nautičara i pružanje niza usluga plovilima i nautičarima),
- charter/chartering (poslovanje vezano uz iznajmljivanje plovila nautičarima), te
- kruzing (organizirano poslovanje kao kružno putovanje plovilom kruzing kompanije ili nabavljenim i posebno pripremljenim plovilom).

Nautičkim turistima pružaju se svekolike usluge u lukama nautičkog turizma i plovnim objektima.

Promatrano sa stanovišta veličine plovila razlikujemo „veliki“ koji se odvija na trajektima, botelima, lebdjelicama, putničko teretnim, putničkim i hidrokrilnim brodovima. Organizira se u obliku:

- kružnih putovanja i izleta na turističkim brodovima koji podrazumijevaju prijevoz po unaprijed utvrđenom voznom redu i turističkom programu raznih sportskih, zabavnih, zdravstvenih i inih aktivnosti i usluga koje se pružaju na putovanju putnicima a sve u svrhu odmora, zabave i rekreacije, glede trajanja

putovanja mogu biti duga, kratka, a prema području plovidbe dijelimo ih na unutrašnja, obalna, otočna i oceanska;

- pružanja ugostiteljskih usluga smještaja, prehrane i pića na brodu privezanom uz obalu na određeno vrijeme i u određenim okolnostima.

„Mali“ nautički turizam oblik je pomorskog prometa i specifičnost mu se ogleda po različitim vrstama manjih plovila za sport, rekreaciju i zabavu, a provodi se u obliku:

- sportsko – natjecateljskog nautičkog turizma u obliku natjecanja u jedrenju regatnih natjecanja, sportskom ribolovu i veslanju;
- zabavne navigacije kojima je karakteristika veslanje, splavarenje, jedrenje, skijanje na vodi, kajakaštvo i slični oblici zabave.

Prema vlasništvu plovila imamo:

- nautički turizam u vlastitom ili klupskom plovilu;
- nautički turizam u unajmljenom plovilu na određeno vrijeme.

Prema organizaciji plovidbe:

- nautički turizam individualnog tipa organizacije;
- nautički turizam grupnog tipa organizacije.

Prema sudjelovanju u nautičkim kretanjima:

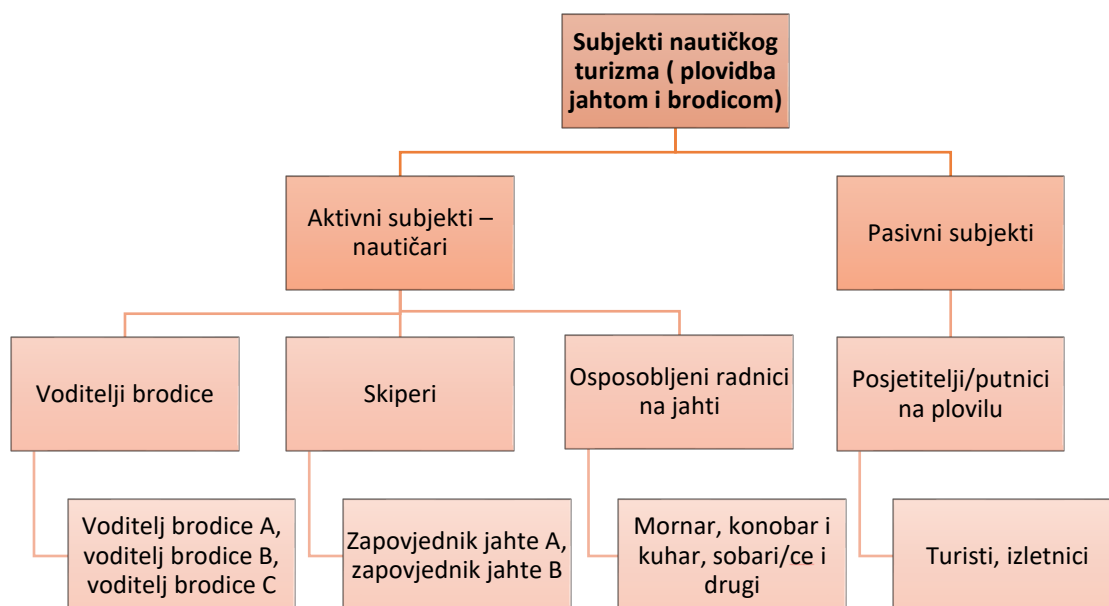
- vlastito plovilo uz vlastitu navigaciju;
- vlastito plovilo uz navigaciju stručne osobe;
- unajmljeno plovilo uz vlastitu navigaciju;
- unajmljeno plovilo uz navigaciju stručne posade.

Elementi sustava nautičkog turizma su:

- a) Nautički turistički proizvod – skup turističkih usluga koje se nude turistima nautičarima;
- b) Nautička turistička ponuda – sposobnost i spremnost ekonomskih subjekata da ponude određenu „nautičku“ uslugu;
- c) Nautički potrošači – ciljana skupina turista visoke platežne moći s ciljem ostvarenja nautičkih potreba.

Postoji više kriterija prema kojima se nautički turizma može podijeliti na podvrste, a najvažniji kriteriji su: veličina plovila, vlasništvo broda, motiv plovidbe te organizacija plovidbe.⁸

2.4. SUBJEKTI NAUTIČKOG TURIZMA

Dijagram 2. Subjekti nautičkog turizma

Izvor: izrada studenta prema: Luković T., Nautički turizam Europe: kako ga definirati i razvrstati, Acta Turistica Nova, vol.1, no. 2., 2007. str. 4.

Kada promatramo subjekte nautičkog turizma kroz osobe potrebno je izvršiti podjelu na nautičare tj. osobe koje su osposobljene za upravljanje plovilima nautičkog turizma i turiste i izletnike koji nisu osposobljeni za upravljanje plovilom.

Pojam aktivan subjekt nautičkog turizma u biti je nautičar to jest osoba koja je osposobljena za upravljanje plovilom. Isto tako može ga se odrediti kao osobu koja je kvalificirana da upravlja plovilom bilo da je profesionalno bilo da je iz razonode i ujedno je najodgovornija osoba na plovilu.

⁸ Mitrović, F.: "Ekonomika pomorstva", Pomorski fakultet u Splitu, Split, 2007., str. 241.

Nautičar se definira i kao polaznik pomorske škole (nautika), i kao kadet (pripravnik) pomoćnik trgovačke mornarice (stažira godinu dana na brodu), ali isto i kao osoba koja se aktivno bavi nautičkim turizmom ili općenito rekreacijom na moru.⁹

Nameće se zaključak da za uživanje i sprovođenja rekreacije na moru, u pogledu plovidbe, treba pored posjedovanja određenih vještina za plovidbu i određeno znanje koje se ogleda u smislu valjanog uvjerenja koji priznaje država u čijim se morskim vodama plovi.

Pomorski zakonik NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19 koji je na snazi od 01.01.2020. u Glavi VIII „posada broda“ u člancima od 125 do 164 definira pojam i ulogu zapovjednika plovila kao i posade broda u svim segmentima koji su bitni za sigurno i normalno odvijanje plovidbe i posala na brodu (plovilu).

Nautičare rekreativce nazivamo voditeljima brodica. Obuka za stjecanje ovlaštenja jednostavnija je u odnosu na obuku skipera.

U toj grupi nautičara imamo tri kategorije i to:

Voditelj brodice A – može upravljati brodicama za osobne potrebe duljine do 7 metara i snage porivnog uređaja do 15 kW u područjima plovidbe IIIa¹⁰, IIIb¹¹, IIIc¹² i IV¹³, biti članovi posade na brodicama za prijevoz putnika u području plovidbe IIIb;

Voditelj brodice B – može upravljati brodicama i jahtama za osobne potrebe i jahtama koje se iznajmljuju bez posade do 18 metara porivnim uređajem bez ograničenja, može prevoziti do 12 putnika, ploviti u području plovidbe III međunarodne plovidbe svim morima i vodama koje su pristupačne s mora uz ograničenje udaljevanja do 12 nautičkih milja od najbliže obale kopna ili otoka;

Voditelj brodice C – može upravljati svim vrstama brodica i jahti do 30 BT bez obzira na područje i namjenu plovidbe.

⁹ Pomorski Leksikon, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb 1990., str. 511

¹⁰ Područje plovidbe obuhvaća međunarodnu plovidbu svim morima i vodama koje su pristupačne s mora uz ograničenje udaljevanja do 6 Nm od obale kopna ili otoka

¹¹ Područje plovidbe obuhvaća međunarodnu plovidbu svim morima i vodama koje su pristupačne s mora uz ograničenje udaljevanja do 3 Nm od obale kopna ili otoka

¹² Područje plovidbe obuhvaća međunarodnu plovidbu svim morima i vodama koje su pristupačne s mora uz ograničenje udaljevanja do 1 Nm od obale kopna ili otoka

¹³ Područje plovidbe u lukama, zaljevima, ušćima rijeka

Drugu grupu nautičara čine zapovjednici jahti uvriježenog naziva yacht master ili skiperi. Njihova je podjela:

Zapovjednik jahte A kategorije – osposobljen za upravljanje i zapovijedati na jahtama do 100 BT za sve namjene i u svim područjima navigacije;

Zapovjednik jahte B kategorije – osposobljen za upravljanje i zapovijedanje na jahtama do 500 BT za sve namjene i u svim područjima navigacije.

Osposobljeni radnici na jahtama čine zasebnu grupu aktivnih subjekata nautičara koji isto tako moraju posjedovati zakonom propisane svjedodžbe i kojima je osnovna djelatnost poslovi oko turista ili izletnika koji se nalaze na brodu (konobari, kuhari, sobarice) i oni koji su dio plovidbenih straža na palubi (mornari) i u stroju (motorista).

Pasivni subjekte nautičkog turizma dijelimo u dvije grupe i to su izletnici i turisti koji se nalaze na plovilu samo po radi zadovoljstva i provoda i ne sudjeluju u plovidbi.

2.5. PLOVILA NAUTIČKOG TURIZMA

U ovoj grani turizma pojavljuje se velik i raznovrstan broj plovila koja čine okosnicu nautičkog turizma. Ona se razlikuju prema svojim karakteristikama i namjeni i pri tome se uvijek mora pozornost dati na sigurnosti plovidbe i zaštiti morskog okoliša.

Temeljna podjela plovila data je u „Pravilniku o brodicama, čamcima i jahtama“ (NN 13/20) u kojem se u članku 3. stavak 1 navodi slijedeće:“ Odredbe ovoga Pravilnika primjenjuju se na jahte, brodice i čamce upisane u hrvatski upisnik brodova, te na sve brodice, jahte koji plove unutarnjim morskim vodama i teritorijalnim morem Republike Hrvatske, te na sve čamce koji plove unutarnjim vodama Republike Hrvatske, kada je to izričito propisano odredbama ovoga Pravilnika.“. Isto tako u istom članku u stavci 3 navodi se slijedeće:“ Odredbe ovog pravilnika ne primjenjuju se na velike putničke jahte kako su definirane Pomorskim zakonikom.“

2.5.1. Tehnološka obilježja plovila

Pravilnik u članu 4 – Definicije daje točno određena tehnološka obilježja plovila na slijedeći način¹⁴:

- brodica jest plovni objekt namijenjen za plovidbu morem koji je ovlašten prevoziti najviše 12 putnika, čija je duljina trupa veća od 2,5 metra, a manja ili jednaka 15 metara, ili ukupne snage porivnih uređaja veća od 5 kW;

Pojam brodica ne obuhvaća:

- plovila koja pripadaju drugom pomorskom objektu u svrhu prikupljanja, spašavanja ili obavljanja radova,
 - plovila namijenjena isključivo za natjecanja,
 - kanue, kajake, gondole i pedaline,
 - daske za jedrenje i daske za jahanje na valovima;
- brodica za osobne potrebe jest brodica za sport i razonodu koja se ne koristi u gospodarske namjene, odnosno rekreacijsko plovilo duljine između 2,5 i 15 metara, uključujući i osobno plovilo na vodomlazni pogon bez obzira na duljinu trupa;
 - brodica, čamac za gospodarske namjene jest brodica, čamac koji se koristi za obavljanje gospodarske djelatnosti;
 - čamac jest plovilo namijenjeno isključivo za plovidbu unutarnjim vodama, koje nije brod, plutajuće postrojenje ili skela, a čija je duljina trupa veća od 2,5 metara, ali manje ili jednako 20 metara, ili ukupne snage porivnih strojeva veće od 5 kW;
 - čamac za osobne potrebe je čamac za sport i razonodu koji se ne koristi u gospodarske namjene, odnosno rekreacijsko plovilo duljine između 2,5 i 20 metara;
 - jahta jest plovni objekt za sport i razonodu, neovisno o tome koristi li se za osobne potrebe ili za gospodarsku djelatnost, a čija je duljina trupa veća od 15 metara i koji je namijenjen za dulji boravak na moru^[1](Pod pojmom »namijenjen za dulji boravak na moru« podrazumijevaju se odgovarajući uvjeti smještaja i boravka koji osobama na jahti omogućuju dulji autonomni boravak na moru prvenstveno s aspekta zaštite i sigurnosti. U

¹⁴ „Pravilnik o brodicama, čamcima i jahtama“ (NN13/20)

tom smislu očekuje se da jahta bude zatvorenog tipa s nadgrađem, te da je pri tome osiguran: kabinski i/ili posteljni smještaj za sve osobe na jahti, ventilacija, rasvjeta, opskrba pitkom vodom, kuhinja, sanitarni čvorovi, mjesta za odlaganje osobnih stvari za osobe na jahti i putovi pristupa / bijega.), te koji je osim posade ovlašten prevoziti do 12 putnika;

- jahta za gospodarske namjene jest jahta namijenjena iznajmljivanju sa ili bez posade;
- jahta za osobne potrebe jest jahta koja se ne koristi u gospodarske namjene;
- javna brodica, čamac jest brodica, čamac, osim ratne brodice, čamca, namijenjena i opremljena za obavljanje djelatnosti od općeg interesa države, a čiji je vlasnik, odnosno brodar država ili neko drugo tijelo ovlašteno od države i koja služi isključivo u negospodarske namjene.

Pored ove podjele imamo i podjelu s obzirom na veličinu, brzinu, maritimna obilježja plovila i tehnička obilježja i to:

- Brze brodice do 15 m duljine;
- Brodove za razonodu (velike jahte) od 15 – 30 m duljine;
- Brodice koje se mogu pokretati silom vjetra (jedrilice) do 15 m duljine;
- Brodovi koji se mogu pokretati silom vjetra (jedrilice) od 15 m duljine.

2.5.2. Brze brodice do 15 m duljine

Ovaj tip brodica gotovo redovito su izgrađene od pojačane stakloplastike, male mase, omjer njihove nadvodne i podvodne površine je razmjerno velik, „V“ oblik trupa bez kobilice, gaz na krmi je 0,75 m. Nadvodi dio brodice visok je u prosjeku 2-3 metra jer se na taj način ispunjava da zatvoreni prostor omogući višednevni boravak na brodu. Na plovila se ugrađuju jaki pogonski strojevi (100 do 400 kW) ponekad i znatno više, pramčani porivnik po radi boljih manevarskih sposobnosti. Brzine imaju raspon od 15 do 35 čvorova. Ovim plovilima najčešće upravlja osoba koja je vlasnik plovila, osoba koja je plovilo iznajmila ili uposleni član posade „skiper“.

Ovaj tip brodica koristi se u pravilu za višednevnu plovidbu i posade brodova najčešće borave na plovilu, a na putovanjima posjećuju prirodne uvale, mala primorska mjesta a tijekom noći borave u marinama ili lučicama.

Slika 1. Brza brodica do 15 m duljine

Izvor: <https://www.capriluxuryboats.com/en/a/rivarama-44> (6.7.2024.)

2.5.3. Jahte 15 – 30 m duljine

Ovi brodovi po svojim tehnološkim karakteristikama i opremljenosti puno su bliži trgovačkim brodovima iako imaju im je namjena opuštanje i razonoda i uživanje. Koristi se za poriv brodski vijak, u nekim slučajevima i mlazni pogon, ugrađuju se pogonski strojevi (750 do 2000 kW), razvijaju brzine od 15 do 36 čvorova. Maritimna sposobnost ovih brodova otežana je zbog nepovoljnog odnosa snage strojeva i deplasmana broda.

Koriste se za višednevnu plovidbu i mogu ploviti i kod nepovoljnih vremenskih uvjeta. Borave u lukama isključivo radi nadopune goriva, vode i zaliha hrane. Ova plovila često sidre ispred luke, a putnice se prevoze manjim plovilima koji pripadaju samom brodu do obale.

Slika 2. Jahta od 15 – 30 m duljine

Izvor: <https://www.croatiacharter.com/hr/motorni-brodovi-na-prodaju/Sunseeker-Predator-50-47865~/>

2.5.4. Jedrilice do 15 m duljine

Ovo je grupa plovila koja je vrlo stabilna, finih podvodnih linija, velikog gaza, manje nadvodne površine, dobro održavaju smjer (zbog izrazite kobilice i velikog lista kormila), najčešće imaju jedan vijak, ugrađuju se pogonski strojevi od 7 kW do 60 kW, brzine idu do 10 čvorova, ponekad se ugrađuju i pramčani porivnici da bi ista imala bolje manevarske sposobnosti. Prednosti ovih brodica ogleda se u tome da za pokretanje koriste i snagu vjetra i pogonskih strojeva ovisno o potrebi.

Slika 3. Jedrilica do 15 m duljine

Izvor:<https://www.elan-yachts.com/en/yacht-lines/impression-line/elan-impression-451#&gid=1&pid=10>

2.5.5. Jedrilice preko 15 m duljine

Jedrilice duže od 15 metara točnije jedrenjaci u biti su tehnološko vrlo razvijena plovila, dužina može biti i preko 100 metara, to su regatni brodovi za najsloženija i najzahtjevnija natjecanja ili su turistički brodovi namijenjeni zahtjevnim klijentima. Takvih plovila ima relativno malo općenito, a u plovidbi idu plovidbenim rutama kojima se koriste i velike motorne jahte. Rijetko se plovi pod jedriljem jer zahtjeva razmjerno velik broj osposobljenih članova posade.

Slika 4. Jedrilica od 15 m duljine

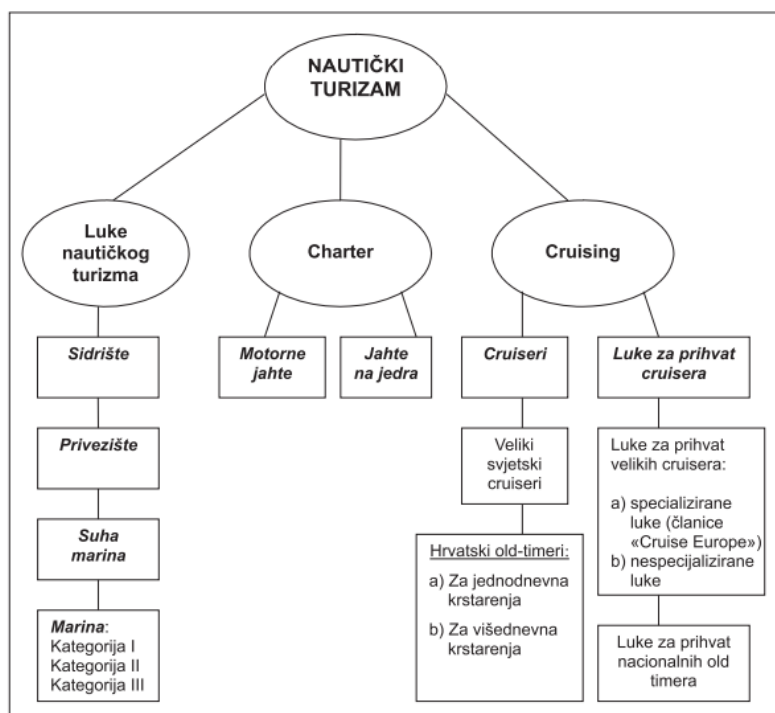
Izvor: https://www.jeanneau.com/boats/sailboat/4-jeanneau-yachts/20-jeanneau-yachts-64#gallery-exterior_2

3. NAUTIČKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Za Republiku Hrvatsku nautički turizam treba promatrati kao razvojnu gospodarsku mogućnost po radi posebne atraktivnosti Jadranskog mora, otoka i obale dok na drugoj strani u sebi krije opasnosti i stanovite rizike.

Istovremeno treba naglasiti da je nautički turizam značajna grana cjelokupnog turizma države kao grane hrvatskog gospodarstva, a njena mogućnost rasta u vremenima koja dolaze trebala bi biti ona koja će se najviše razvijati i na taj način doprinosti gospodarstvu i zadovoljstvu nautičkih turista koji dolaze na odmor.

3.1. VRSTE NAUTIČKOG TURIZMA

Dijagram 3. Model nautičkog turizma u Hrvatskoj

Izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/28145>

Nautički turizma svrstan je u tri osnovne kategorije:

- Luke nautičkog turizma;
- Charter;
- Cruising;

unutar kojih se odvijaju subnautičke turističke djelatnosti.

Prva kategorija predstavlja najrazvijeniji i najkompleksniji okvir luka nautičkog turizma a to su marine. Razvijenost luka potiče ovakav vid turizma koji uz sebe vezuje čitav niz ostalih djelatnosti koji daju veliki spektar usluga koje su na raspolaganju nautičarima.

Druga kategorija charter plovila koja su se u Hrvatskoj kao djelatnost počela javljati paralelno s gradnjom prvih marina u sklopu bivšeg ACY-ja, a ulaskom u novi milenij dolazi do nagle ekspanzije. 2006 godine zabranjuje se obavljanje charter djelatnosti plovilima pod stranom zastavom, uvedena je obveza elektroničke prijave posade i putnika na svim charter plovilima i propisani su uvjeti i način obavljanja djelatnosti iznajmljivanja jahti i brodica. 2013. godina isto tako vrlo je bitna u za razvoj charter djelatnosti za Hrvatsku jer je došlo do usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa pravnim stečevinama Europske unije i radikalne promjene u uvjetima i načinu obavljanja djelatnosti iznajmljivanja jahti ili brodica. Od tada se ta djelatnost može obavljati plovilima pod zastavama članicama unije i plovilima trećih zemalja dužih od 40 metara uz prethodno ishoduenu rješenje za kabotažu.

Razlikujemo tri osnovne kategorije:

- dnevni charter sa ili bez posade;
- višednevni charter bez posade;
- višednevni charter sa posadom.

Treća kategorija nautičkog turizma, cruising objedinila je pomorski prijevoz, putovanja, turizam i odmor. Državni zavod za statistiku definira cruising kao „kružno putovanje jest turističko putovanje od nekoliko dana prema određenom itinereru (razrađenom planu putovanja) kružnog tipa.¹⁵

Luke za prihvat brodova na kružnim putovanjima u biti su podsustav istoga i dijelimo ih na polazne luke (home port) i luke ticanja (port of call). U Hrvatskoj luke Dubrovnik, Split i

¹⁵ Državni zavod za statistiku, Priopćenje "Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj 2013". Br. 4.3.6/8

Rijeka profilirale su se kao luke za velike brodove za kružna putovanja, dok su luke Korčula, Hvar, Rab, Šibenik luke za male brodove za kružna putovanja.

Posebna vrsta cruising putovanja u Hrvatskoj koji ima sve karakteristike brenda i po tome je prepoznatljiv u pogledu autohtone nautičke ponude naziva „Old cruiser“. Višednevno ili izletničko krstarenje na tipičnim hrvatskim jedrenjacima trabakulima koji su kvalitetno opremljeni i prilagođeni za ugodan višednevni boravak turista.

Pored ove usluge razvijena je i usluga boravka na posebno opremljenim i izgrađenim brodovima na kojima turisti imaju osiguranu hranu i piće uz mogućnost kraće vožnje morem. Ovaj oblik cruisinga najrazvijeniji je u Dubrovniku na brodovima tipa karaka i galijun.

Male obiteljske kruzerske tvrtke razvijaju flotu brzih plovila srednjeg kapaciteta za prijevoz turista na dobro opremljene plaže uzduž obale i na otocima.

Turističke regije u kojima se odvija obalni cruising¹⁶:

- Istarska je najrazvijenija turistička regija. U njoj se posebno ističe Nacionalni park Brijuni, a glavna turistička odredišta su Pula, Rovinj, Poreč i Umag;
- Kvarnersku regiju odlikuje raznovrsna turistička ponuda, a značajnija odredišta su Opatija, Crikvenica, Novi Vinodolski, Rab, otok Krk i Mali Lošinj;
- Sjevernodalmatinska regija; Zadar, Šibenik, Biograd, Vodice i Primošten privlačni su turistima i zbog tri nacionalna parka na svom području a to su Krka, Paklenica i Kornati;
- Srednjodalmatinska regija ističe se gradovima Splitom i Hvarom, otokom Bračom i Makarskim primorjem;
- Južnodalmatinska regija najpoznatija je po gradu Dubrovniku, Korčuli i Nacionalnom parku Mljetu.

3.2. SWOT ANALIZA NAUTIČKOG TURIZMA U HRVATSKOJ

Metoda SWOT analize predstavlja određeni metodski okvir i jedan je od instrumenata kojim se može poslužiti u kreiranju strategije. Predstavlja kvalitativnu analitičku metodu koja kroz četiri čimbenika nastoji prikazati snage, slabosti, prilike i prijetnje određene pojave

¹⁶ Tišma I., „Geografija Hrvatske“, Školska knjiga, Zagreb, 2009., str. 125.

ili situacije. Međutim, treba uzeti u obzir da se radi o subjektivnoj metodi.¹⁷ SWOT analiza može se razumjeti kao prikaz unutrašnjih snaga i slabosti i vanjskih prilika i prijetnji.

Tablica 1. . SWOT analiza nautičkog turizma u Hrvatskoj

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Različitost prirodnih i kulturnih atrakcija i resursa • Očuvana i zaštićena područja • Bogata kulturna baština • Bogatstvo materijalne i nematerijalne baštine pod zaštitom UNESCO-a • Sigurnost • Raznolikost i jedinstvenost hrvatskih regija • Geoprometni položaj • Tradicija u turizmu • Razvijenost pojedinih posebnih oblika turizma • Prepoznatljivost pojedinih turističkih destinacija Hrvatske • Povoljna klima • Kvaliteta života • Brojnost muzeja, galerija i drugih kulturnih institucija • Autentična eno i gastronomska ponuda • Bogatstvo mora, riječnih i močvarnih područja • Ljekoviti termalni i mineralni izvori • Ljubaznost i gostoljubivost stanovništva 	<ul style="list-style-type: none"> • Zakonodavni okvir / nedostatak sinergije • Vremenska i prostorna neujednačenost turističkog prometa i poslovanja • Nedostatni ljudski potencijali u brojnosti i kvaliteti • Naglašena sezonalnost (najveća na Mediteranu) • Neadekvatna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta • Neefikasan sustav upravljanja turizmom • Nepovoljno poslovno okruženje • Slaba iskorištenost EU fondova te slabi kapaciteti za pripremu i provedbu EU projekata • Nedostatna i nefunkcionalna prometna i komunalna infrastruktura u turističkim destinacijama • Nedostatak svijesti o potrebi razvoja održivog turizma, zaštite prirodne i kulturne baštine • Nedostatak novih turističkih atrakcija • Nedostatne marketinške aktivnosti za promociju ruralnog turizma Hrvatske • Manjak inovativnosti • Nedostatna umreženost turizma i ostalog gospodarstva
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Potencijal fondova Europske unije • Potencijal ruralnog i kontinentalnog prostora • Javno privatno partnerstvo u realizaciji turističkih projekata i razvoja proizvoda • Porezni sustav poticajan za unapređenje kvalitete i konkurentnosti turizma • Aktivacija napuštene i neiskorištene državne imovine • Povezivanje turizma i poljoprivrede te drugih djelatnosti gospodarstva Hrvatske • Razvoj digitalnih tehnologija • Prilagodba ubrzanim tehnološkim promjenama u turizmu • Rast potražnje za posebnim oblicima turizma • Promjene u globalnim turističkim trendovima • Rast interesa turista za održivim i eko turističkim destinacijama • Interes lokalnih zajednica za uključivanje u procese planiranjem turističkog razvoja • Snažnije uključivanje u međunarodne mreže i asocijacije • Jačanje lanca vrijednosti (opskrbe) – zeleno-plavo • Blizina emitivnih tržišta 	<ul style="list-style-type: none"> • Krizne situacije (pandemije, ratovi, terorizam, klimatske promjene, ekonomska kriza i dr.) • Percepcija Hrvatske kao ljetne turističke destinacije • Razvoj turističkih proizvoda i posebnih oblika turizma u konkurentskim zemljama • Kontinuirana i sve agresivnija globalna konkurencija • Negativan trend pada lojalnosti gostiju • Brze promjene trendova na globalnom turističkom tržištu • Međuodnos turizma i klimatskih promjena • Utjecaj turizma na okoliš i prirodu

Izvor: Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, Narodne novine 2/2023

Prostorna osnova koja podrazumijeva prirodni položaj zemlje te atraktivnost lokacije najistaknutiji su čimbenici prilikom odabira destinacije.¹⁸

¹⁷ Štimac M., Prostorno planiranje u praksi, Glosa d.o.o., Rijeka, 2010.

¹⁸ Orams M., (2002.), Marine tourism, Development, Impacts and Management, Routledge, London and New York

Čisto more, prirodne ljepote, razvedena obala, prirodne atrakcije, povoljna klima, biološka raznolikost te stupanj njihove očuvanosti slove kao glavna komparativna prednost nautičkog turizma u Hrvatskoj. Prirodni resurs kao glavna prednost dovodi do problematike njegovog očuvanja što predstavlja jednu od najvećih prepreki razvoju nautičkog turizma, gubitak atraktivnosti proizvoda kao posljedica zagađenja okoliša i preizgrađenosti obale. Zaštita i očuvanje prirodnih resursa dolazi kao primarna smjernica u razvoju nautičkog turizma u Hrvatskoj.

Potrebno je rješavati pitanje zbrinjavanja otpada u marinama koje još nisu u potpunosti prilagođene propisima EU. Problem nekontrolirane izgradnje novih vezova (betonizacija obale) jedan vrlo važan segment na koji treba posebno obratiti pozornost.

Drugi po redu važnosti čimbenik je sigurnost, osobna sigurnost nautičara i sigurnost plovidbe koji Hrvatsku dovodi u prednost pred ostalim zemljama. Ovaj čimbenik u današnjem razvitku nautičkog turizma od presudne je važnosti te je potrebna posebna pozornost glede njegove važnosti prilikom stjecanja konkurentnog položaja.

Treći čimbenik po važnosti je dobra prometna povezanost. Razvoja nautičkog turizma Hrvatske, upravo zbog svojih dobrih prometnih veza Hrvatsku svrstava u poželjnu turističku destinaciju. Kvalitetno izgrađene autoceste koje vode do samoga mora kao i dobra pomorska povezanost otoka i kopna trajektnim i katamaranskim linijama temelj su prednosti prometnog položaja. Sustav prometne povezanosti Hrvatske posjeduje određene nedostatke, a oni su najviše izraženi u nedovoljno razvijenom zračnom i željezničkom prometu koji zbog svoje ekonomičnosti, sve više dobivaju na važnosti prilikom odabira prometnih sredstava za putovanje. Postojeća nautička infrastruktura u hrvatskim lukama nautičkog turizma trenutno predstavlja prednost za daljnji razvitak nautičkog turizma te je potrebno raditi na njezinom razvitku kako bi se uskladila ponuda i potražnja usluga. Brojna istraživanja kao nedostatak nautičkog turizma u Hrvatskoj vidi u sadržaj ponude i razina usluge u marinama. Izradom SWOT matrice razvidno je da u Hrvatskoj nema dobro izrađen cjelokupni nautički proizvod koji bi u cijelosti zadovoljio zahtjeve turista nautičara pa je, u pravilu, ponuda ključni nedostatak nautičkog turizma u Hrvatskoj. Pritom se misli na ponudu sadržaja u marinama te nedostatak kapaciteta, tj. broja vezova. Potražnja u nautičkom turizmu u Hrvatskoj veća je od ponude. To se ponajprije odnosi na potražnju za stalnim vezom, ali i tranzitnim vezovima u sezoni. Posebno je istaknuta potražnja za vezovima za dulja i veća plovila (mega jahte).

3.3. STRATEGIJA RAZVOJA NAUTIČKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

„Strategija razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske za razdoblje od 2009. do 2019. godine“ (MMPI 2009) predstavlja temeljni dokument razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske. „Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (Vlada RH 2013) predstavlja još jednu strategiju razvoja nautičkog turizma. Pokrenuta je izrada nove strategije za novo razdoblje naziva „Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine (MINT 2020). Iako je razdoblje dviju strategija završilo, one su još uvijek relevantne po mnogim pitanjima.

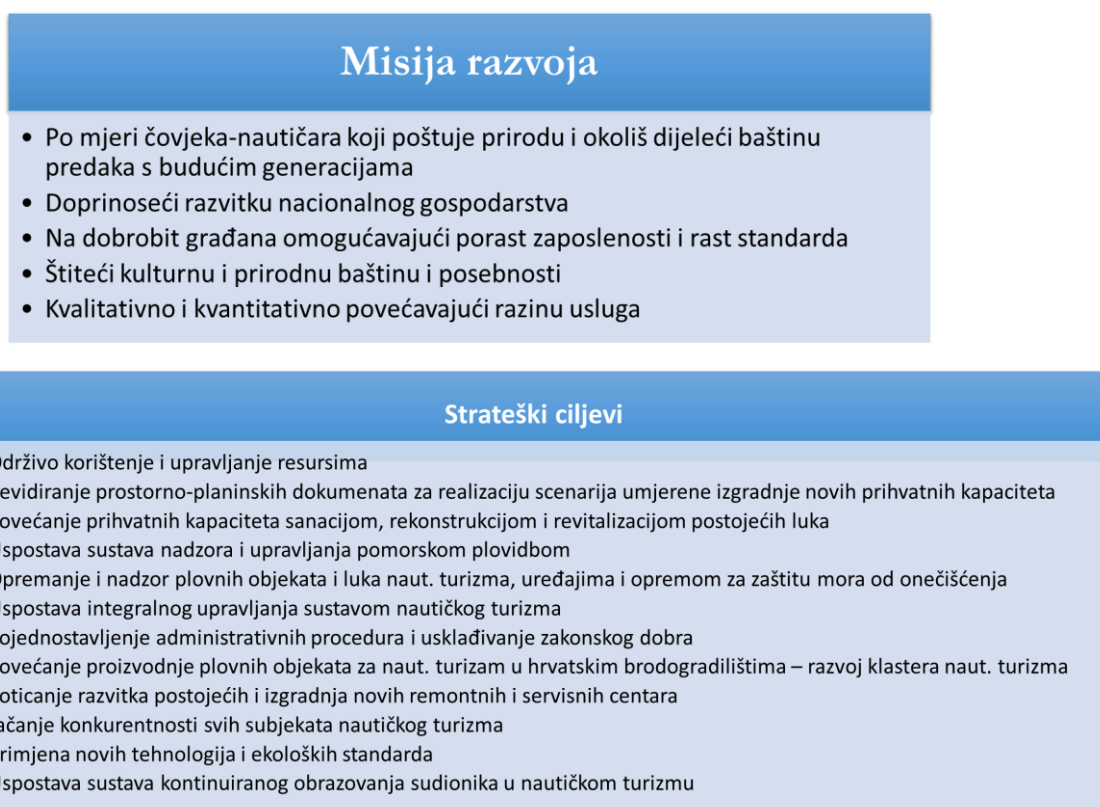
Prirodna osnova razvoja nautičkog turizma prema „Strategiji razvoja nautičkog turizma za razdoblje od 2009. do 2019. godine“ je Jadransko more koje ima razvedenu obalu dužine 6176 km., a od navedene dužine 4398 km. Čini obala otoka, otočića i hridi kojih u ukupnom zbroju ima 1244, a od toga naseljeno je 50 otoka. Najzanimljivije destinacije područja su u kategorijama nacionalnih parkova, regionalnih parkova, parkova prirode, strogih rezervata, posebnih rezervata, značajnih krajobraza, pak šuma, spomenika parkovne arhitekture. U Strategiji posebno ističu nacionalne parkove „Brijuni“, „Kornati“, „Krka“ i „Mljet“, kao i nacionalne parkove prirode „Telaščica“ i „Lastovsko otočje“ posebno privlačne za nautičke turiste.

Strategija razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske za razdoblje od 2009. do 2019. godine identificira temeljne razvojne probleme nautičkog turizma Hrvatske, to su utjecaj na prostor i okoliš u smislu nekontroliranog korištenja prirodnog prostora i prirodnih resursa, kao i kratka sezona s velikim brojem turista na prostoru. Najveće prijetnje okolišu detektirane su u segmentima ugroženih i zaštićenih vrsta kroz uništavanje staništa, unosa invazivnih vrsta, balastnih voda i slično. Veliku prijetnju predstavlja i nekontrolirani rast broja posjetitelja, posebno u zaštićenim područjima poput nacionalnih parkova (MMPI 2009, 21-23).

Isto tako Strategija je predvidjela i dva scenarija razvoja:

- Scenarij „A“ koji se temeljio na prostornim planovima županija prema kojima se predviđala izgradnja novih privatnih kapaciteta s ukupno 33 655 vezova u periodu od 10 godina a što bi predstavljalo 10% prosječne stope rasta;

- Scenarij „B“ temelji se na istraživanjima koja su sprovedena za potrebe Studije s prijedlogom da se u desetogodišnjem razdoblju povećaju prihvatni kapaciteti vezova za smještaj dodatnih 15 000 plovnih objekata na način da 1/3 vezova bude u lukama nautičkog turizma, 1/3 u postojećim lukama otvorenim za javni promet, te 1/3 na površinama na kopnu.

Slika 5. Misija i strateški ciljevi razvoja nautičkog turizma Hrvatske (2009. – 2019.)

Izvor: Izrada studenta prema: MMPI. 2009. Strategija razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske za razdoblje 2009. – 2019. (17.5.2024.)

U skladu sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. godine i drugim aktima strateškog planiranja, Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine, omogućit će transformaciju turizma temeljenu na načelima održivosti kao temeljne razvojne

konceptije, uz proces digitalne transformacije, usklađivanja sa zelenim politikama i jačanja otpornosti turističkog sustava.¹⁹

U Nacionalnom planu razvoja održivog razvoja do 2027 u dijelu Poseban cilj 1 „Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa“ u Mjeri 1.1 „Poticati razvoj turističkih proizvoda više dodane vrijednosti kroz ulaganja u javnu turističku infrastrukturu s naglaskom na razvoj posebnih oblika turizma“ glede nautičkog turizma navodi se slijedeće:

„Nautički turizam obuhvaća aktivnosti na moru te s njima povezane usluge i infrastrukturu na kopnu, a njegov razvoj će se temeljiti na očuvanom okolišu, kvalitetnim marinama i ostaloj infrastrukturi. Održivo upravljanje razvojem nautičkog turizma podrazumijeva kontroliran, ograničen i usmjeravan razvoj temeljen na racionalnom gospodarenju prirodnim prostorom, sukladno utvrđenim prihvatnim kapacitetima te razrađenom mrežom prihvatnih sustava. Uvodit će se inovacije i razvijati inovativni poslovni modeli, osobito vezano za zbrinjavanje otpadnih voda, mrežu prihvatnih sustava za tankove i korištenje obnovljivih izvora energije. Proces zelene tranzicije charter flote doprinijet će održivosti turizma. Stvarat će se preduvjeti za izgradnju smještajnih kapaciteta, sukladno potražnji turističkog tržišta, no uvažavajući sve mjere zaštite okoliša i odgovornim upravljanjem prostorom. Poticat će se širenje mreže i ulaganja u podizanje kvalitete i kapaciteta luka nautičkog turizma te ulaganja u dodatne sadržaje i usluge. Zbog potrebnih specifičnih znanja i vještina ulagat će se u jačanje ljudskih potencijala.“²⁰

U Prilog 1 „Utjecaj provedbe mjera Nacionalnog plana na razvoj posebnih oblika turizma nautički turizam dobio je odrednice:

Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja kroz administrativno rasterećenje (mjera 7.1.) te stvaranje učinkovitog okvira s ciljem unaprjeđenja poslovnog okruženja što uključuje parafiskalna rasterećenja i osiguranje pristupa sredstvima financiranja (mjera 7.2.) doprinijet će novim investicijama u nautički turizam. Poticat će se razvoj upravo turističkih proizvoda više dodane vrijednosti kroz ulaganja u javnu turističku infrastrukturu (mjera 1.1.) i dati podrška ulaganjima poduzetnika za razvoj održivog turizma (mjera 1.2.).²¹

¹⁹ Nacionalni plan održivog turizma do 2027. godine, https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2023_dokumenti/Nacionalni%20plan%20razvoja%20odr%C5%BEivog%20turizma%20do%202027.%20god (18.5.2024.)

²⁰ Ibidem

²¹ Ibidem

Zbog osjetljivosti resursa važno je smanjenje negativnog utjecaja nautičkog turizma i brodarar (ploveći hoteli) na okoliš, prirodu i prostor što će se poticati mjerom 3.1. Smanjenje pritisaka iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu okolišno prihvatljivim rješenjima koja će se implementirati i koja uključuju implementaciju koncepta kružnog gospodarstva i uopće jačanje svijesti i kompetencija svih dionika u području okolišne održivosti. Putem mjere 4.1. potaknut će se rješenja koja doprinose smanjenju stakleničkih plinova iz turizma. Jačanje otpornosti turizma na posljedice klimatskih promjena bit će moguće financirati u okviru mjere 4.2. Nacionalnog plana. S obzirom na visoku ekološku osviještenost ovog segmenta tržišta, primjena ovih mjera dodatno je potrebna, a nabavka potrebnih sredstava i tehnoloških rješenja moguća.²²

Kao jedan od preduvjeta održivosti, za razvoj nautičkog turizma je osobito važan izračun prihvatnih kapaciteta koji će se poticati u okviru Posebnog cilja 9.²³

Za nautički turizam važna je uspostava učinkovitog okvira za djelotvorno upravljanje razvojem održivog turizma što uključuje zakonsku regulativu i usklađivanje propisa koji izravno utječu na konkurentnost i održivost (mjera 9.1.). Jačat će se uloga sustava turističkih zajednica upravo u smjeru stvaranja održivog i poticajnog okruženja u upravljanju destinacijom čiji je nautički segment neizostavni dio u dijelu priobalnih destinacija (mjera 9.2.).²⁴

Jačanje ljudskih potencijala važno je za kvalitetno funkcioniranje sustava nautičkog turizma. Unaprijedit će se mjere zapošljavanja, radnog zakonodavstva i pravnog okvira te promovirati zanimanja u turizmu, gdje se trebaju istaknuti i specifična zanimanja za nautički turizam (mjera 5.1.) S obzirom na specifičnosti zanimanja i poslova u nautičkom turizmu posebno je značajna 79 mjera 5.2. Usklađivanja kompetencija ljudskih potencijala sa zahtjevima radnih mjesta i tržišta rada.²⁵

Očuvati percepciju Hrvatske kao sigurne destinacija što će se realizirati kroz mjeru 10.2. ima poseban značaj i preduvjet je turističkih aktivnosti u svim segmentima, pa tako i nautičkom turizmu.²⁶

²² Ibidem

²³ Ibidem

²⁴ Ibidem

²⁵ Ibidem

²⁶ Ibidem

3.4. ASPEKTI ODRŽIVOG RAZVOJA NAUTIČKOG TURIZMA

Kriteriji održivog razvoja temelje se na međusobnoj umreženosti svih ekonomskih, društvenih i sociokulturnih elemenata koji imaju utjecaj na razvitak nautičkog turizma. Općenito u turizmu najvažniji elementi održivog razvoja su ljudi i njihovi postupci koji direktno ili indirektno mogu utjecati na održivost. Turisti kao najvažniji pojedinci, zatim zaposlenici u turizmu, turistička poduzeća kao i sve druge djelatnosti koje su direktno ili indirektno povezani sa turizmom, i na kraju lokalno stanovništvo i javne službe.

Razvijati nautički turizam na održiv i ispravan način potrebno je osigurati neprekidne koristi lokalnom stanovništvu i okolišu u kojem se nalaze, bez ugroze mogućnosti budućih generacija da ostvaruju kontinuirane koristi.

Gospodarska održivost temelji se na zdravom i ekonomski održivom razvitku koji omogućuje ispravno upravljanje prirodnim resursima, na način da se ima na umu svijest o tome što se ostavlja budućim generacijama u nasljeđe. Isto tako ekonomska održivost vrednuje „prirodni kapital“ i uključuje ga u ekonomski sustav. Ekonomska održivost zasniva se na odgovornom pristupu i odnosu svih subjekata, bez obzira da li se oni nalaze na strani nautičke ponude ili potražnje. Kratkoročna maksimalizacija profita nekog poduzeća povećanjem popularnosti društvenih ili prirodnih resursa može nepovratno izmijeniti ili uništiti resurs i ujedno narušava i ekonomsku održivost nekog područja.

Ekološki čimbenici koji imaju utjecaja na nautički turizam su: usklađenost resursa, biološke raznolikosti i ekološki procesi. Troškovi kojim se osigurava briga za zaštitu okoliša kao i troškovi održivosti trebaju biti ravnomjerno raspoređeni na sve korisnike. Luke nautičkog turizma moraju biti u mogućnosti ispuniti očekivanja posjetitelja, ali i dugoročno ne narušavaju kvalitetu okoliša kako bi on bio na raspolaganju budućim generacijama koje će razvijati nautički turizam.

Izgradnja nove luke nautičkog turizma ili nadogradnja postojeće treba ispunjavati sve uvjete zaštite okoliša, U cilju minimiziranja utjecaja na moguće promjene potrebno je višekratno kontrolirati i pratiti kompletno stanje mora i priobalja kao i registrirati potencijalne izvore onečišćenja kako bi se onemogućilo da oni prouzroče onečišćenje mora.

Građenje i opremanje luka nautičkog turizma, njihovo planiranje i projektiranje nužno je sustavno provoditi kako bi se negativni utjecaj na okoliš izbjegli, a ti negativni utjecaji mogu se manifestirati kao:

- Prenapučenom obalnog područja;
- Pretjerana komercijalizacija obalnog prostora;
- Zagađenje akvatorija i obale;
- Uništavanje i neovlašteno prisvajanje biološkog i povijesnog kulturnog blaga podmorja.²⁷

Sociokultura okoline još jedan u nizu bitnih čimbenika koji na intenzivan i kvalitetan način na razvoj nautičkog turizma. Važno je zadržati sociokulturne vrijednosti domicilnog stanovništva unutar destinacije, a to se postiže sustavnim edukacijama u svim slojevima kako bi se u njima održala svijest očuvanja održivosti prirodnih resursa.

²⁷ Kovačić M.: Razvoj nautičkih luka u funkciji održivog razvoja nautičkog turizma, Pomorski zbornik, Rijeka, 2004., p.142.

4. LUKE NAUTIČKOG TURIZMA

Kako bi smo odredili stupanj razvoja nautičkog turizma potrebno je analizirati položaj, razvoj i opremljenost luka nautičkog turizma kao i sagledati njezinu suprastrukturu i infrastrukturu.

U današnje vrijeme komercijalno uspješna luka mora biti puno više od samog smještaja za plovila, u stvari ona mora biti mjesto gdje će nautičari dobiti sve što im je potrebno za siguran boravak na moru. Nautičari ponekad ne inzistiraju na velikom nizu pogodnosti glede udobnosti na brodu, ali po uplovljavanju u luke očekuju sve pogodnosti od trgovina hrane i ostalih potrepština, restorana, sanitarnih čvorova, praonica rublja, servisa za popravke motora i brodica. Isto tako žele probati lokanu hranu, upoznati lokanu kulturu i mogućnosti kupnje autentičnih suvenira i ostalih autentičnih proizvoda kao uspomenu na ta putovanja.

U principu nautičari prevale velike udaljenosti kako bi uživali u lijepoj prirodi jer njihova vizija kvalitetnog odmora ogleda se u opuštanju u ambijentu koji ih opušta inspirira i čini ih zadovoljnim.

Luke u koje oni uplovljavaju žele da su uredne, čiste, da je uređen okoliš, da su postavljeni spremnici za razvrstavanje smeća, instalacije i spremnike za ispumpavanje otpadnih voda kako iste ne bi završile u moru.

4.1. PODJELA LUKE NAUTIČKOG TURIZMA

Prema „Pravilnik o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanje drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata“ (NN120/19) luka nautičkog turizma razvrstana je u luku Marina.

Podjela drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata razvrstane su:

- Nautičko sidrište;
- Nautičko privezište;
- Odlagalište plovnih objekata;
- Suha marina.

Nautičko sidrište je dio morskog ili vodenog prostora pogodnog za sidrenje plovniha objekata opremljeno napravama za sigurno sidrenje.²⁸

Uvjeti za nautičko sidrište:

- Dio vodenog prostora pogodnog za sidrenje plovniha objekata;
- Oprema za sidrenje;
- Plovilo za potrebe sidrišta;
- Redovito prikupljanje otpada (posuda na obali ili direktno s plovila) te odvoz istog;
- Oprema sidrišta u dobrom stanju i bez oštećenja.²⁹

Umjetna zaštita sidrišta izgradnjom valobrana nije dozvoljena bez obzira na površinu akvatorija i nisu opremljena komercijalnom infrastrukturom.

Slika 6. Nautičko sidrište

Izvor: <https://slobodnadalmacija.hr/dalmacija/otoci/drzavni-inspektori-upali-u-ilegalnu-tvornicu-novca-u-srcu-dalmacije-posao-se-obavlja-bez-papira-odr>

Nautičko privezište je dio posebno izgrađenog i uređenog morskog ili vodenog prostora i obale za pružanje usluga veza.³⁰

²⁸ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_120_2374.html (21.5.2024.)

²⁹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_120_2374.html (21.5.2024.)

³⁰ Ibidem

Uvjeti za nautičko privezište:

- Usluge recepcije – usluge prijema, portirska služba, mornarsko – čuvarska služba 24 sata, meteorološka izvješća – dnevno, informacije, prospekti, mogućnost zvanja hitne pomoći;
- Vezovi za plovne objekte – vez označen brojčano ili drugom oznakom, bitve ili prsteni za privez plovnih objekata, mrtvo sidro s konopima za privez ili drugi način za siguran privez, rasvjetna tijela za stalno osvjetljenje vezova;
- Zajednički sanitarni čvorovi za turiste na vezu – broj sanitarnih elemenata ukupno za žene i muškarce na slijedeći način: jedan umivaonik s toplom i hladnom vodom i jedna zahodska kabina na svakih započelih 65 vezova, jedna tuš kabina sa toplom i hladnom vodom na svakih započelih 80 vezova, jedan pisoar na svakih započelih 100 vezova, sanitarni čvor za osobe sa invaliditetom;
- Prostorije za osoblje na recepciji, održavanju i slično – uvjeti glede sanitarnih čvorova i garderobe za do 10 osoba zaposlenih u jednoj smjeni ili preko 10 osoba zaposlenih u jednoj smjeni, pribor i način održavanja higijene u istima;
- Kvaliteta uređenja, opreme i održavanje – prilazni putevi vez, gatovima za vez i oprema za privez moraju se održavati i biti u dobrom stanju, oznake vezova moraju biti jasno napisane i održavane, akvatorij vizualno čist bez ulja i ostalih onečišćenja, okoliš (putevi, staze, terase, zelene površine i ostalo) mora biti dobro održavano, vanjska rasvjeta mora biti u funkciji na zadovoljavajući način, zbrinjavanje otpada (posude za odvajanje prikupljenog otpada i redovito odstranjivanje istoga iz privezišta).

Slika 7. Nautičko privezište

Izvor: <https://portopatija.hr/luka-opatija-icici/>

Odlagalište plovnih objekata je dio ograđenog i uređenog kopna za pružanje usluga odlaganja plovnih objekata na suhom te pružanje usluga transporta, spuštanja u vodu i dizanja iz vode plovnih objekata.³¹

Suha marina je dio ograđenog i uređenog kopna za pružanje usluga smještaja plovnih objekata na suhom te pružanja usluga transporta, spuštanja u vodu i dizanja iz vode plovnog objekta. U vrsti suha marina mogu boraviti turisti i može se obavljati priprema plovnog objekta za plovidbu. U Suhoj marini mogu se pružati usluge pića, napitaka i prehrane.³²

Uvjeti za nautičko odlagalište/suhu marinu:

- Usluge recepcije , portirnice (osoba koja obavlja usluge recepcije i portirske službe, čuvarska služba 24 sata dnevno, parkiralište za 10% suhih vezova, mogućnost zvanja hitne medicinske pomoći);

³¹ Ibidem

³² Ibidem

- Suhi vezovi za plovne objekte i prijevoz plovnih objekata (ograđen prostor za odlaganje plovnih objekata i smještaj, suhi vez sa stalcima za odlaganje i smještaj plovnih objekata na suhom, vez označen broičano ili nekom drugom oznakom, rasvjeta za stalno osvjetljenje vezova, priključak plovnog objekta na električnu energiju od 220 V za svakih 20 vezova, priključak plovnog objekta na vodu za svakih 50 vezova, dizalica i oprema za dizanje iz mora i spuštanje u more plovila nosivosti sukladno težini plovila, organiziran prijevoz plovila s prijevoznim sredstvom i posebnom opremom);
- Zajednički sanitarni čvor za turiste (uvjeti koji se moraju zadovoljiti u pogledu kapaciteta, kvalitete uređenja koji točno određuju potrebiti broj svih objekata odvojeno za žene i muškarce i propisan je način održavanja i čišćenja istih);
- Usluživanje pića, napitaka, hrane i ostale usluge (u suhoj marini može ali i ne mora pripremati i usluživati pića napitke i hranu koji moraju ispuniti određene uvjete koji su navedeni u pravilniku, mogu se pružati usluge u pogledu pripreme plovnog objekta za plovidbu);
- Zaštita okoliša (ogleda se u skupljanju bodova u primjeni alternativnih izvora energije, ušteda pitke vode uslijed dvostrukog djelovanja, ušteda vode primjenom štedljivih uređaja, ušteda električne energije, ograničen promet u ograničeno vrijeme, parkiralište za vanjske posjetitelje izvan suhe marine, prirodne osobitosti (očuvanje obale bez nasipavanja), hortikulturno uređenje marine, priznanja za zaštitu okoliša, certifikati ISO 14001, minimalni broj bodova je 8;
- Prostorije za zaposleno osoblje propisuje uvjete za garderobu i sanitarne prostorije do 10 osoba i preko 10 osoba;
- Kvaliteta uređaja, opreme, održavanja i otpad navodi se način održavanja u pogledu održavanja okoliša, suhih vezovi i oznake istih koje moraju biti u dobrom stanju, priključci na infrastrukturu moraju biti u dobrom stanju, dobro funkcioniranje vanjske rasvjete, posude za odvojeno prikupljanje otpada i redovito odvoženje svih vrsta otpada

Slika 8. Suha marina

Izvor:<https://www.njuskalo.hr/nekretnine/suha-marina-odlagaliste-plovila-istra-istocna-obala-4000-m2-oglas-33916894>

4.2. MARINA

Marina je dio posebno izgrađenog i uređenog morskog ili vodenog prostora i obale za pružanje usluga veza, smještaja turista u plovnim objektima i ostalih usluga za potrebe turista. U marini se pružaju usluge pića, napitaka i prehrane.³³

Po Hrvatskoj enciklopediji marina se definira kao luku na obali mora, rijeka, jezera ili plovnog kanala specijaliziranu za potrebe nautičkog turizma. Služi za prihvat, čuvanje i opremu jahti i drugih sportskih i rekreacijskih plovila, njihovu opskrbu gorivom, hranom i drugim potrepštinama, za popravak kvarova i oštećenja, pružanje meteoroloških podataka te za obavljanje carinskih i ostalih formalnosti.³⁴

Pojam marina talijanskog je podrijetla i predstavlja malu luku za prihvat rekreacijskih plovila, ali isto tako je i moderan lučki objekt za prihvat sportskih plovila što se još od 1928. godine navodi u literaturi.

Marina je dominirajuća luka nautičkog turizma u svijetu okarakterizirana kao „krajnji domet“ nautičko turističke ponude iz razloga što u svojem sastavu ima više različito povezanih atraktivnih i lukrativnih uslužnih elemenata za konzumente nautičkog turizma.

³³ <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=42173> (22.05.2024.)

³⁴ Hrvatska enciklopedija. Marina (pomorstvo) (22.5.2024.)

4.2.1. Podjela marina

Marine pored ovih formalnih odrednica u smislu definicija kao luke nautičkog turizma iste je potrebno promatrati i analizirati i sa drugih aspekata, a to su:

- Prema stupnju opremljenosti razvrstavamo ih na slijedeći način³⁵:
Standardne , s osnovnom udobnošću;
Luksuzne, s visokim stupnjem udobnosti i
Rekreacijske, s mogućnošću korištenja sportsko – rekreacijskih i zabavih sadržaja
- Prema tipovima gradnje dijelimo ih³⁶:
Američki tip, prepoznatljiv po jednostavnoj kvalitetnoj i relativno jeftinoj gradnji, funkcionalnom razmještanju sadržaja, dobroj opremljenosti kao dobroj i učinkovitoj organizaciji poslovanja;
Atlanski tip, u arhitektonskom smislu, kao i sve europske marine, nema jedinstven način izgradnje, slabije je opremljen i ima manji kapacitet u prosjeku od američkog tipa. Stilovi izgradnje ovisno o područjima mogu biti piramidalni, stepenasti, ambijentalni i visoki;
Mediterranski tip, karakteriziraju relativno manje kopnene površine s čvrstom gradnjom infrastrukturnih objekata. Ovaj tip marina vezan je uz turistička naselja ili su dosta često njihov sastavni dio. Imaju ograničeni broj vezova i isti su namijenjeni pretežito gostima u ljetnoj sezoni koji se kraće zadržavaju u luci.

Ovisno o položaju akvatorija u odnosu na kopneno okruženje, podjela je³⁷:

- Poluuvučeni ;
- Uvučeni;
- Otvoreni;
- Potpuno uvučeni.

³⁵ Prema razvrstavanju Instituta za turizma u Zagrebu

³⁶ Ibidem

³⁷ Luković T., Bilić M., op.cit., str. 117

Slika 9. Poluuvučena marina – Marina Vrsar

Izvor: https://sailingclick.com/marina/vrsar-marina/#post_images (25.4.2024.)

Slika 10. Uvučena marina – Marina Novigrad

Izvor: <https://www.booking.com/hotel/hr/villa-nautica-ii.hr.html?activeTab=photosGallery>

Slika 11. Otvorena marina – Marina Punat

Izvor: <https://otok-krk.org/krk/marina-punat-grupa> (25.4.2024.)

Slika 12. Potpuno uvučena – Marina Kremik

Izvor: <https://www.morski.hr/obnovljena-marina-kremik-kod-primostena-prijasni-vlasnici-nisu-ulagali-u-obnovu/> (24.5.2024.)

Prema vlasništvu marine dijelimo na³⁸:

- Privatne, komercijalnog tipa čije vlasništvo navodi na odabir poslovne politike i načina vođenja marine gdje je poduzetništvo na prvom mjestu;

³⁸ Pomorska enciklopedija, Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb 1976. str. 367

- Komunalne, u načelu javne i njima upravljaju lučke uprave ili država kroz lokalnu zajednicu, namijenjene su prije svega domicilnom stanovništvu koje njima i gravitiraju;
- Javne, vlasništvo su državni ili lokanih vlasti i karakterističan je način upravljanja i financiranja istih i predstavljaju konkurenciju privatnim (komercijalnim) marinama.

Prema lokaciji marine dijelimo:³⁹

- Morske;
- Jezerske;
- Riječne;
- Kanalske.

4.2.2. Kategorizacija marina

Kod razmatranja ove problematike bitno je naglasiti da sidrišta, privezišta, suhe marine i odlagališta plovnih objekata ne podvrgavaju se kategorizaciji već je to isključivo vezano za marine.

Prije kategorizacije prethodi postupak utvrđivanja statusa luke nautičkog turizma. Zakonodavac je Pravilnikom dao uvijete koji moraju biti ispunjeni za svaku od luka nautičkog turizma. Određene su dvije grupe uvjeta i to su opći minimalni uvjeti i posebni minimalni uvjeti koji se moraju zadovoljiti.

Opći minimalni uvjeti određuju slijedeće:

- ispravnost i funkcionalnost uređaja i opreme;
- opskrbu električnom energijom;
- opskrbu higijenski ispravnom vodom;
- usluge koje se pružaju u luci;
- prostorije za osobnu higijenu turista – nautičara;
- uređaje i opremu za zaštitu okoliša;
- protupožarnu zaštitu;

³⁹ Ibidem

- zaposlenike;
- prostorije za osobnu higijenu zaposlenika.

Posebni minimalni uvjeti određuju slijedeće:

- obvezatnu strukturu uređaja i opreme;
- minimum usluga koje se u luci moraju pružati;
- minimum nadopunjujućih usluga (trgovačkih, ugostiteljskih i drugih) koje luka mora osiguravati turistima – nautičarima.

Ove uvjete moraju ispunjavati pojedine luke nautičkog turizma ovisno o vrsti iste.

Nakon ovoga slijedi kategorizacija luka nautičkog turizma isključivom marina na način da im se dodjeljuju zvjezdice koje su označavale visinu standarda u istima na slijedeći način:

- prva kategorija – marina najvišeg standarda;
- druga kategorija – marina srednjeg standarda;
- treća kategorija – marina najnižeg standarda.

Proces kategorizacije utvrđuje se u zavisnosti od određenih kriterija koji se ocjenjuju a oni su:

- kvaliteta opreme i uređenja;
- standard usluga;
- raznovrsnosti nadopunjujućih usluga koje se turistima – nautičarima pružaju u marini;
- ostalim uslugama i sadržajima koji su na raspolaganju turistima – nautičarima u neposrednoj blizini marine;
- kvaliteta održavanja marine u cjelini.

Svake godine provodi se nadzor nad opstojnosti kategorije koju marina posjeduje te se potvrđuje ili se mijenja kategorija ovisno o okolnostima koje trenutno vladaju. Posebna komisija nadležnog ministarstva Turizma provodila je nadzor.

„Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma“ (NN 72/08) donio je bitne izmjene u minimalnih uvjeta koje moraju zadovoljavati luke nautičkog turizma i to su:

- opći minimalni uvjeti:

- infrastruktura i zbrinjavanje otpada;
- visina prostorija;
- kapacitet luke nautičkog turizma;
- ugostiteljski sadržaji za usluživanje pića, napitaka i hrane, i ostali sadržaji;
- osoblje.

U vezi kategorizacija marina isto tako došlo je do promjena i umjesto dosadašnjih šest kriterija proširilo se je na deset detaljno razrađenih kriterija koja moraju biti ispunjeni, a kriteriji su:

- usluge recepcije;
- vezovi za plovne objekte;
- zajednički sanitarni čvor za turiste u marini;
- obiteljska kupaonica;
- ugostiteljski sadržaji za pripremu i usluživanje pića, napitaka i hrane;
- trgovačke i sportske usluge;
- servis, opskrba gorivim plovnih objekata i ostale usluge;
- zaštita okoliša;
- prostorije za zaposleno osoblje koje ne podliježe sanitarnom nadzoru;
- kvaliteta uređaja, opreme i održavanje marine.

Svaki od navedenih kriterija posjeduje tabelarno prikazan niz pod kriterija koje su razvrstane u četiri moguće kategorije marina.

Umjesto dosadašnjih tri kategorije uvedena je nova podjela marina na četiri kategorije koje su umjesto dosadašnjih zvjezdica označene sidrom i to i od 2 do 5 sidara. Najveća kategorija marina je sa pet sidara, a najmanja kvaliteta je sa dva sidra.

„Pravilnik o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata“ (NN 120/19) zadnje je novo izdanje istoga koji nije donio velike izmjene postojećih uvjeta kako općih minimalnih uvjeta tako i uvjeta koji određuju kategorizaciju marina.

Opći minimalni uvjeti su:

- opći minimalni uvjeti;
- infrastruktura i zbrinjavanje otpada;
- visina prostorija;

- sanitarni čvorovi za turiste;
- vezovi i kapaciteti luke i drugih objekata;
- ugostiteljski sadržaji za usluživanje pića, napitaka, hrane i ostale usluge
- osoblje.

Uvjeti za kategorizaciju marina:

- usluge recepcije;
- vezovi za plovne objekte;
- zajednički sanitarni čvorovi za turiste na vezu u marini;
- kupaonica;
- priprema i usluživanje pića, napitaka i hrane;
- trgovačke i sportske usluge;
- servis, opskrba gorivom plovnih objekata i ostale usluge;
- zaštita okoliša;
- prostorije za osoblje na recepciji, održavanje, servisiranje i sl.;
- kvaliteta uređenja, opreme i održavanje marine.

Prilog 1. Uvjeti za kategorije marine

NAPOMENE:					
1. Tamno polje ispod kategorije znači obvezni uvjet					
2. Svi obvezni uvjeti su najmanji uvjeti koje treba ispuniti					
3. Uvjeti propisani prema broju vezova i sl. određuju se prema broju započelih vezova (npr: "za ili na 20 vezova" znači: "za ili na svakih započelih 20 vezova")					
UVJETI	KATEGORIJE	Rezultat	PRIMJEDBE		
1. USLUGE RECEPCIJE					
1.1. Pristup recepciji					
1. Natkriven ulaz u recepciju	2	3	4	5	
2. Zaseban prostor recepcije s recepcijskim pultom ili slično (ne može biti kontejnerskog tipa osim za 2 sidra)					
3. Sjedeća mjesta za nautičare u prostoru recepcije					
4. Kolica za prijenos tereta, robe i prtljage					
5. Sef za turiste					
6. TV prijemnik					
7. Vatrooporna pepeljara ili znak zabrane pušenja					
8. Kutija prve pomoći					
9. Grijanje, osim u marini u kojoj se posluje ljeti					
10. Klima					
1.2. Usluge					
Usluge prijema					
1. Recepcija radi najmanje 8 sati dnevno	2	3	4	5	
2. Recepcija radi najmanje 12 sati dnevno					
3. Recepcija radi najmanje 16 sati dnevno					
4. Recepcioner u uniformi s pločicom s imenom osobe					
5. Osigurana osoba koja obavlja usluge recepcije i portirске službe					
6. Mogućnost plaćanja kreditnim karticama					
7. Portirska služba 24 sata dnevno					
8. Mornarsko-čuvarska služba 24 sata dnevno					
Ostale usluge					
9. Meteorološko izvješće - dnevno					
10. Osigurana usluga pranja i glačanja odjeće					
11. Osigurana usluga kemijskog čišćenja odjeće					
12. Mogućnost poziva hitne medicinske pomoći					
13. Usluge zdravstvene ambulante u marini ili izvan marine, ne primjenjuje se na otoku i zaštićenom dijelu prirode					
14. Mogućnost iznajmljivanja plovila					
15. Informacije, prospekti					
16. Informacije, prospekti, pregled izleta i događaja u okolici te informacije o uslugama (rent-a-car, rezervacije i sl.)					
Telefon i ostalo					
17. Telefon za osoblje					
18. Telefon za turiste, izvan ili u prostoru recepcije					
19. Osigurana usluga e-maila (može na opremi osoblja recepcije ili od strane osoblja recepcije)					
20. Osigurano korištenje interneta (može na opremi osoblja recepcije ili od strane osoblja recepcije)					
21. Vlastita VHF radio stanica					
Parkirališta za automobile turista					
22. Parkiralište za 10% vezova u moru					
23. Parkiralište za 25% vezova u moru					
24. Parkiralište za 50% vezova u moru					
25. Parkiralište za 75% vezova u moru					
26. Prostorija ili boks za odlaganje opreme plovih objekata					
Parkiralište ne treba za marinu koja se nalazi na nedostupnom području i sa zabranom automobilske prometa					
Portirsku službu može, na odgovarajući tehnički način, zamijeniti recepcija ili mornarsko-čuvarska služba					
1.3. Vlastiti car za turiste uz recepciju i sadržaje za usluživanje pica, napitaka i hrane					
Broj zahoda					
1. Najmanje jedan zahod za žene i jedan zahod za muškarce					
Osnovni uvjeti					
2. Na ulazu istaknute uobičajene oznake zahoda za žene i zahoda za muškarce					
3. Vrata i prozori s mogućnošću zaštite od pogleda					
4. Pod od protukliznog i voodopornog materijala koji se lako čisti i održava (keramičke pločice i sl.)					
5. Zid od vodonepropusnog materijala koji se lako čisti i održava (keramičke pločice i sl.) do visine 1,60 m					
6. Prirodno ili mehaničko provjetravanje					
7. Sredstvo za osvježavanje prostora					
8. Odgovarajuća rasvjeta					
9. Grijanje, osim u marini u kojoj se posluje ljeti					

Predprostor zahoda za žene i zahoda za muškarce						
10. Umivaonik s ogledalom i policom						
11. Tekući sapun						
12. Papirnati ručnici s držačem ili uređaj s platnenim ručnikom u roli ili uređaj za sušenje ruku						
13. Koš za otpatke						
Zahodska kabina za žene i muškarce						
14. WC školjka s ispiranjem						
15. Kutka za odjeću						
16. Mogućnost zaključavanja vrata i sl.						
17. Koš za otpatke u zahodskoj kabini za žene						
18. Polica za odlaganje stvari u zahodskoj kabini za žene						
19. Držač s WC papirom						
20. Četka za čišćenje zahodske školjke						
21. Pisoar na ispiranje ili bezvodni pisoar, postavljen ili ograden tako da se ne vidi izvan zahoda za muškarce						
Umjesto ovog sanitarnog čvora može se koristiti zajednički sanitarni čvor za turiste na vezu						
1.1. Čišćenje i opće stanje recepcija i sanitarnog čvora						
1. Podovi čisti i bez znakova habanja, oštećenja i sl.	2	3	4	5		
2. Zidovi čisti i bez znakova habanja, oštećenja i sl.						
3. Stropovi čisti i bez znakova habanja, oštećenja i sl.						
4. Namještaj čist i bez znakova habanja oštećenja i sl.						
5. Stolarija ili bravarija bez znakova habanja, oštećenja i sl.						
6. Sanitarna oprema i armature čiste i bez znakova habanja, oštećenja i sl.						
7. Ostala oprema čista i bez znakova habanja, oštećenja i sl.						
8. Uređaji ispravni						
9. Sanitarije bez neugodnih mirisa						
2. VEZOVI ZA PLOVNE OBJEKTE						
2.1. Vez u moru ili vodi, uređaji i oprema						
1. Vezovi za privez plovih objekata	2	3	4	5		
2. Vez označen brojevanom ili drugom oznakom						
3. Bitve ili prsteni za privez plovih objekata						
4. Mirvo sidro s konopima za privez ili drugi način za siguran privez						
5. Rasvjetna tijela za stalno osvjjetljenje vezova						
6. Priključak plovnog objekta na električnu energiju od 220 V za 20 vezova						
7. Priključak plovnog objekta na vodu, za 25 vezova						
8. Priključak plovnog objekta na električnu energiju od 220 V za 10 vezova						
9. Priključak plovnog objekta na električnu energiju od 380 V za 1% vezova						
10. Priključak plovnog objekta na vodu, za 10 vezova						
11. Priključak plovnog objekta na električnu energiju od 220 V za 3 veza						
12. Priključak plovnog objekta na električnu energiju od 380 V za 2% vezova						
13. Priključak plovnog objekta na vodu, za 5 vezova						
2.2. Suhi vez						
1. Suhi vez	2	3	4	5		
2. Označen prostor za suhi vez						
3. Odgovarajući uređaji i oprema za suhi vez						
Uvjeti iz 1. točke ne primjenjuju se u zaštićenom dijelu prirode						
3. ZAJEDNIČKI SANITARNI ČVOR ZA TURISTE NA VEZU U MARINI						
1. Sanitarni čvor za žene	2	3	4	5		
2. Sanitarni čvor za muškarce						
3.1. Broj sanitarnih elemenata, ukupno za žene i muškarce						
Umivaonik, zahodska kabina						
1. Jedan umivaonik i jedna zahodska kabina na 60 vezova						
2. Jedan umivaonik i jedna zahodska kabina na 50 vezova						
3. Jedan umivaonik i jedna zahodska kabina na 40 vezova						
4. Jedan umivaonik i jedna zahodska kabina na 25 vezova						
Tuš kabina						
5. Jedna tuš kabina na 75 vezova						
6. Jedna tuš kabina na 50 vezova						
7. Jedna tuš kabina na 40 vezova						
8. Jedna tuš kabina na 25 vezova						
Pisoar u sanitarnom čvoru za muškarce						
9. Jedan pisoar na 100 vezova						
10. Jedan pisoar na 80 vezova						
11. Jedan pisoar na 50 vezova						
3.2. Podovi i zidovi						
	2	3	4	5		

10. Prozori na otvaranje i ventilacijski otvori s mrežicom protiv insekata									
11. Podi prostorije od vodonepropusnog i neklizajućeg materijala									
12. Zid do visine 2,0 m obložen vodonepropusnim materijalom koji se lako čisti i održava (keramičke pločice ili sl.)									
13. Jednodijelno korito s radnom plohom, zasebno, za pripremu ribe, mesa, povrća i voća, s toplom i hladnom vodom									
14. Radne površine i police te ormarići za posuđe i pribor od nehrđajućeg materijala, ne od drveta									
15. Koš za otpatke pokraj svake radne površine s poklopcem na nožno otvaranje									
16. Uređaji za termičku obradu hrane, pića i napitaka									
17. Uređaji za odvod pare, dima i mirisa iznad termičkog bloka (uapa s mehaničkim odsisom)									
18. Strojevi i pribor za obradu hrane									
19. Primjereno posuđe odgovarajuće kvalitete									
20. Trodijelni sudoper za pranje bijelog posuđa i dvodijelni za pranje crnog posuđa, s toplom i hladnom vodom									
21. Manipulativni putevi crnog i bijelog posuđa moraju biti odvojeni									
22. Umivaonik s toplom i hladnom vodom za osoblje, tekući sapun i papirnati ručnici ili aparat za sušenje ruku									
23. Znak da je u kuhinji zabranjeno konzumiranje hrane i pušenje									
24. Vatrooporna tkanina za gašenje požara									
25. Kutija prve pomoći kompletno popunjena									
26. Prostorija/e i rashladni uređaji za odvojeno spremanje različitih vrsta hrane									
27. Kontrola temperature u svim rashladnim prostorima i uređajima									
28. Police i ormari od nehrđajućeg materijala, ne od drveta									
29. Hrana ne smije biti u direktnom kontaktu s policom ili podom									
30. Prostorija ili prostor (ormar) za spremanje sredstava za čišćenje									
31. Prostorija ili prostor za komunalni otpad sa spremnicima za komunalni otpad (kontejneri ili tipizirane posude)									
Kuhinja do 100 konzumnih mjesta može imati jedno dvodijelno korito za pripremu ribe, mesa, povrća i voća									
Ugostitelj koji ne uslužuje ribu ne mora imati korito i radnu plohu za pripremu ribe									
Ako se posuđe pere strojevima za pranje posuda, dostatni su jednodijelni sudoperi									
6.4. Prostorije i prostori za osoblje na pripremi i usluživanju hrane, pića i napitaka	2	↓	3	↓	4	↓	5	↓	
1. Zahodska kabina s predprostorom u kojem je umivaonik s ogledalom i pisoar									
2. Jedna tuš kabina									
3. Pribor za higijenu, predprostor zahoda: ogledalo, polica, koš za otpatke, tekući sapun, brisanje ili sušenje ruku									
4. Pribor za higijenu, zahodska kabina: papir, četka za čišćenje školjke, kuka, koš za otpatke u kabini za žene									
5. Garderoba s dvostrukim garderobnim ormarićima s ključem, po osobi									
6.5. Čišćenje i opće stanje	2	↓	3	↓	4	↓	5	↓	
1. Podovi čisti i bez znakova habanja, oštećenja i sl.									
2. Zidovi čisti i bez znakova habanja, oštećenja i sl.									
3. Stropovi čisti i bez znakova habanja, oštećenja i sl.									
4. Stolarija ili bravarija bez znakova habanja, oštećenja i sl.									
5. Namještaj čist i bez znakova habanja oštećenja i sl.									
6. Točionik čist i bez znakova habanja oštećenja i sl.									
7. Sanitarna oprema i armature čiste i bez znakova habanja, oštećenja i sl.									
8. Ostala oprema čista i bez znakova habanja, oštećenja i sl.									
9. Uređaji ispravni									
6. TRGOVAČKE I SPORTSKE USLUGE	2	↓	3	↓	4	↓	5	↓	
1. Trgovina namenicama do 500 m od marine									
2. Trgovina namenicama u marini ili u neposrednoj blizini marine									
3. Mogućnost opskrbe tiskom u marini									
4. Mogućnost korištenja terena za sport i rekreaciju na udaljenosti do 2 km									
Terene za sport i rekreaciju ne mora imati marina na otoku i zaštićenom dijelu prirode									
7. SERVIS, OPSKRBA GORIVOM PLOVNIH OBJEKATA I OSTALE USLUGE	2	↓	3	↓	4	↓	5	↓	
Servis									
1. Prostor za odlaganje plovni objekata na kopnu									
2. Dizalica i oprema za dizanje iz mora i spuštanje u more plovila nosivosti prema težini plovila u marini									
3. Popravak i održavanje (servisiranje) motora i plovnog objekta									
4. Usluga popravka jedara									
5. Mogućnost opskrbe rezervnim djelovima za plovila i nautičkom opremom									
6. Odvojeni prostor za vanjsko pranje plovnog objekta									
7. Usluga čišćenja plovila									
8. Radna brodice									
Opskrba gorivom									
9. Mogućnost opskrbe gorivom u marini ili izvan marine									
10. Mogućnost opskrbe gorivom i prodaja plina u bocama u marini ili izvan marine									
Ostale usluge									
11. Jedna perlica i jedna sušilica za rublje na svakih započetih 300 vezova u moru ili servis u marini									
Marina na otoku i zaštićenom dijelu prirode ne mora imati opskrbu gorivom i prodaju plina u bocama									
8. ZAŠTITA OKOLIŠA	2	↓	3	↓	4	↓	5	↓	

Ekološki elementi - popis i bodovi	Bodovi				
1. Primjena alternativnih energetskih izvora	2				
2. Ušteda pitke vode uslijed dvostrukog korištenja	2				
3. Ušteda pitke vode primjenom štedljivih uređaja i tehnologije (vodokotliči sa stop tipkama, perlatori i sl.)	2				
4. Ušteda električne energije (štedljive žarulje, limitatori snage, automatsko isključivanje rasvjetnih tijela i dr.)	2				
5. Ograničenje prometa marinom u određeno vrijeme	2				
6. Parkiralište za vanjske posjetitelje izvan i/ili unutar marine	2				
7. Prirodne osobitosti marine (očuvanje prirodne obale bez nasipavanja)	2				
8. Hortikulturno uređenje marine autofonim nasadima	2				
9. Plava zastava i ostala priznanja za zaštitu okoliša	4				
10. Certifikat ISO 14001	6				
UKUPNO BODOVA	26				
Potrebni broj bodova za ispunjenje ekoloških elemenata					
1. 6 bodova					
2. 8 bodova					
3. 10 bodova					
4. 12 bodova					
9. PROSTORIJE ZA OSOBLJE NA RECEPCIJI, ODRŽAVANJU, SERVISIRANJU I SL.	2	3	4	5	
Sanitarni čvor i garderoba do 10 osoba zaposlenih u jednoj smjeni					
1. Jedna zahodska kabina s predprostorom u kojem je umivaonik s toplom i hladnom vodom					
2. Jedna tuš kabina					
3. Garderoba s garderobnim ormarićima, po osobi					
Sanitarni čvor i garderoba preko 10 osoba zaposlenih u jednoj smjeni					
4. Jedna zahodska kabina za žene s predprostorom u kojem je umivaonik s toplom i hladnom vodom					
5. Jedna zahodska kabina za muškarce s predprostorom u kojem je umivaonik s toplom i hladnom vodom					
6. Jedna tuš kabina za žene i jedna za muškarce, s toplom i hladnom vodom					
7. Garderoba s garderobnim ormarićima odvojeno za žene i muškarce, po osobi					
Pribor za održavanje higijene					
8. Pribor za higijenu, predprostor zahoda: ogledalo, polica, koš za otpatke, tekući sapun, brisanje ili sušenje ruku					
9. Pribor za higijenu, zahodska kabina: papir, četka za čišćenje školjke, kuka, koš za otpatke u kabini za žene					
10. Sanitarni čvor čist, bez znakova habanja i oštećenja					
10. KVALITETA UREĐENJA, OPREME I ODRŽAVANJA MARINE	2	3	4	5	
1. Prilazni put u dobrom stanju: bez lokvi, rupa i sl.					
2. Gotovi s vezovima za privez plovnog objekta u dobrom stanju i bez oštećenja					
3. Oprema za privez u dobrom stanju i bez oštećenja					
4. Oznake vezova u dobrom stanju: bez oštećenja, ljuštenja boje ili sličnog					
5. Priključak plovnog objekta na infrastrukturu u dobrom stanju i bez oštećenja					
6. Fasade u dobrom stanju: bez okržotina, napuklina, ljuštenja boje ili sličnog					
7. Okoliš marine (putevi, staze, terase, zelene površine i ostalo) u dobrom stanju: bez napuklina, oštećenja i sl.					
8. Akvatorij marine vizualno čist, bez ulja i ostalog onečišćenja					
9. Oznake u dobrom stanju bez vidljivih oštećenja					
10. Dobro funkcioniranje vanjske rasvjete					
11. Održavanje marine osigurano kontinuirano					
Zbrinjavanje otpada					
12. Posude za odvojeno prikupljanje otpada					
13. Redovito odstranjivanje otpada iz marine					

Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_120_2374.html

4.2.3. Kvalitativna analiza stanja luka nautičkog turizma

U svrhu ove analize korišteni su podaci Državnog zavoda za statistiku u vremenskom periodu od 5 godina točnije od 2019. godine do 2023. godine.

Parametri koji su promatrani pokazuju kako su luke nautičkog turizma u tom periodu imale svoj rast i razvoj u svim segmentima poslovanja.

Površina akvatorija

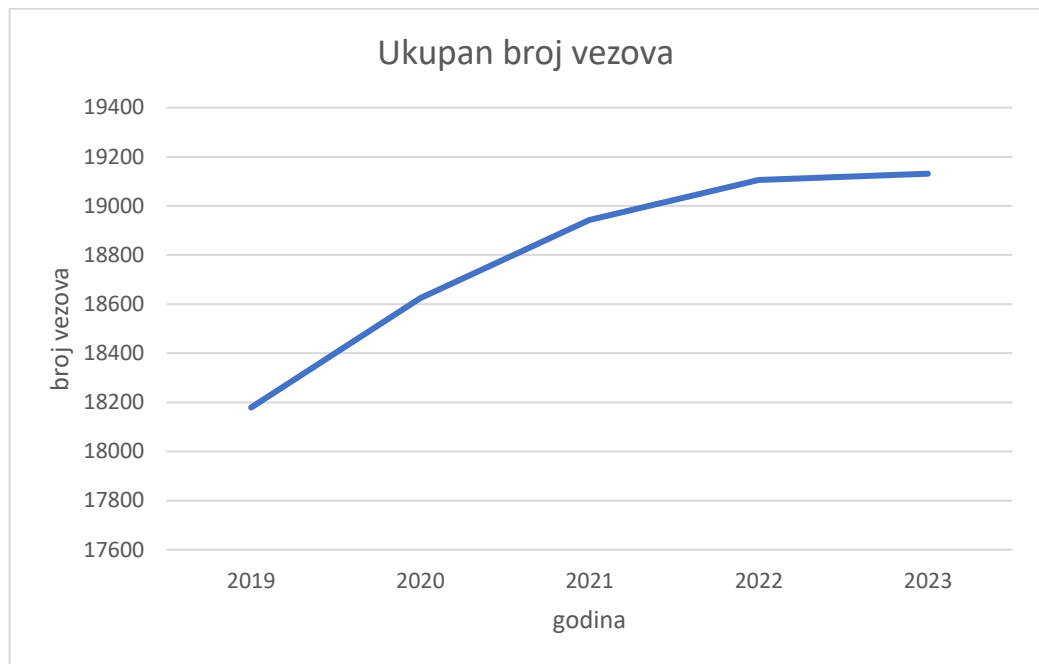
Grafikon 1. Površina akvatorija

Izvor: prema Državnom zavodu za statistiku

Površina akvatorija je izmjerena vodna površina omeđena rubnim građevinama (lukobran ili gatovi) koja uključuje površine gatova i pontona. Marine u Hrvatskoj grade se na način da 30% ukupne površine namijenjeno je teritoriju, a 70% ukupne površine čini sam akvatorij.

U promatranom periodu od 5 godine ukupno povećanje površine akvatorija bilo je 10,2 % , a promatrajući po godinama najveći porast od 6% zabilježen je između 2019. godine i 2020. godine, te između 2021. godine i 2022. godine iznosio je 3,2%.

Ukupan broj vezova

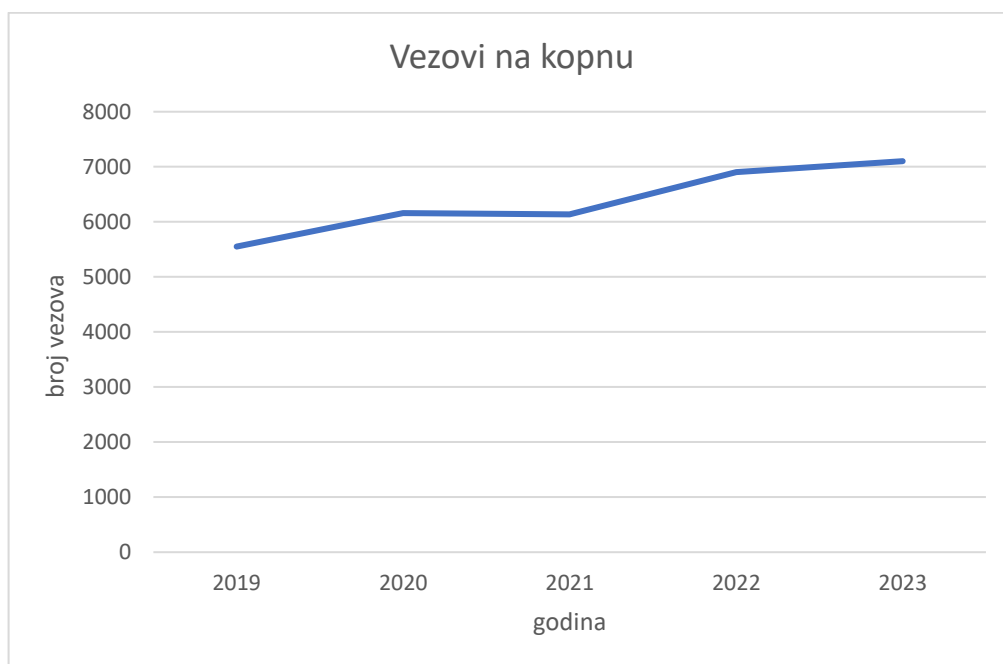
Grafikon 2. Broj vezova

Izvor: prema Državnom zavodu za statistiku

Ukupan broj vezova podrazumijeva vezove u moru (godišnji, mjesečni i dnevni) kao i vezovi u suhim marinama i odlagalištima plovnih objekata.

Prirast broja vezova za promatrano vrijeme od 5 godina iznosi 5,2% , a gledano po godinama najveći porast zabilježen je između 2019. godine i 2020. godine sa 2,5%. Nakon toga uslijedio je još jedan rast od 1,7% između 2020. godine i 2021. godine.

Vezovi na kopnu

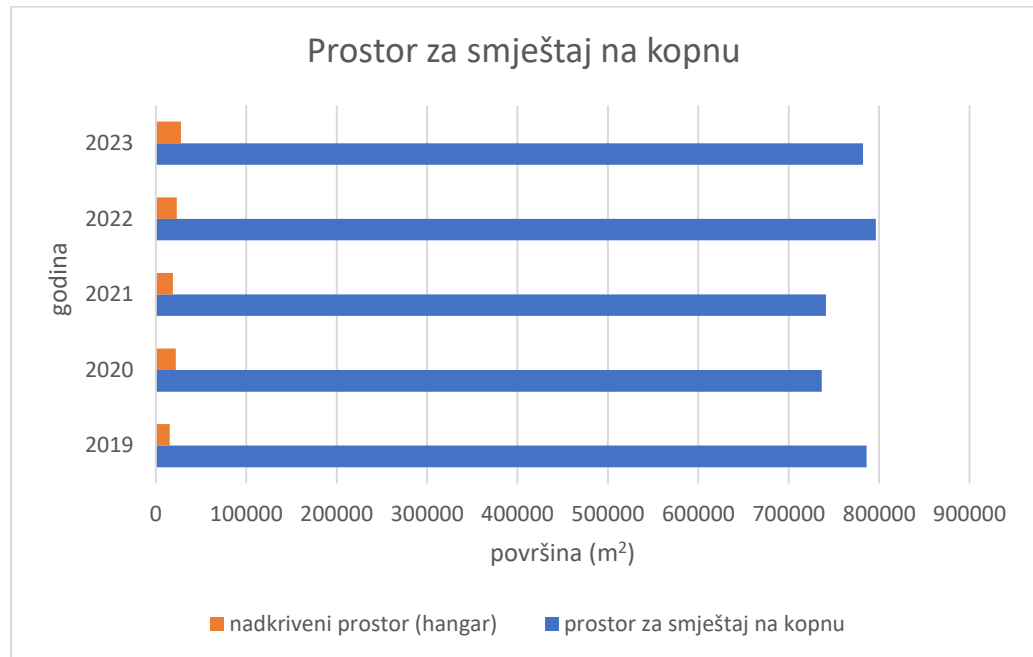

Grafikon 3. Vezovi na kopnu

Izvor: izrada studenta prema Državnom zavodu za statistiku

U pogledu vezova na kopnu u ovom periodu od 2019. godine do 2023. godine porast je iznosio 27,9%, a 2020. godine bilo je 10,9% povećan broj vezova u odnosu na 2019. godinu, kao i 2022. godine u odnosu na 2021. godinu kad je zabilježeno 12,5% povećanje.

Prostor za smještaj na kopnu

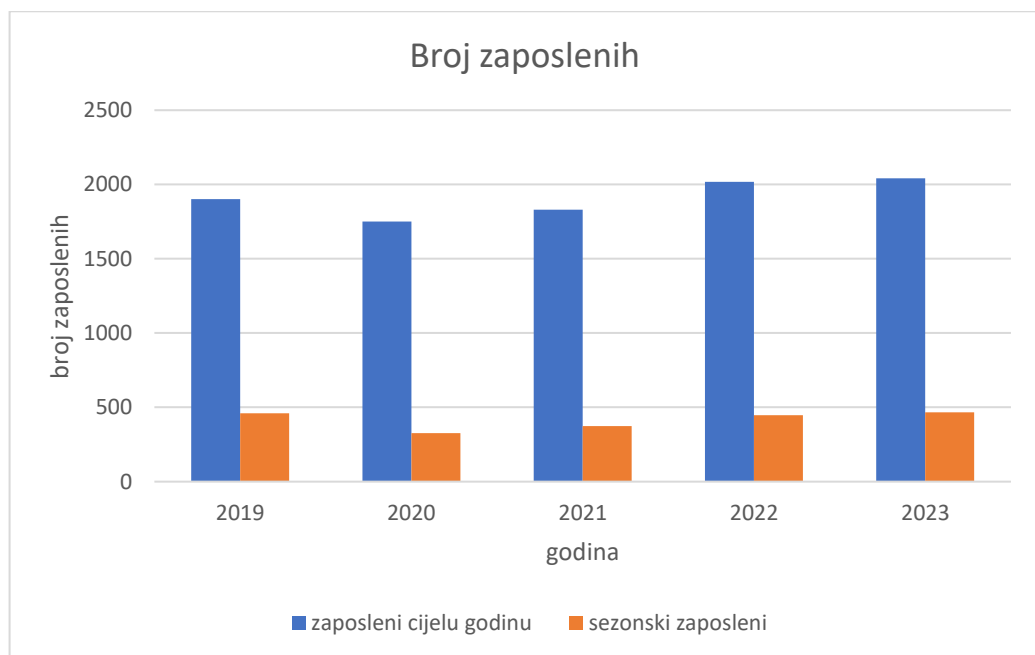

Grafikon 4. Prostor za smještaj na kopnu

Izvor: prema Državnom zavodu za statistiku

Prostor za smještaj na kopnu u promatranom periodu zabilježio je blagi pad u pojedinim godinama kao i porast u određenim godinama. Nadkriveni prostor (hangar) bilježi stalni porast u promatranom periodu.

Broj zaposlenih

Grafikon 5. Broj zaposlenih

Izvor: prema Državnom zavodu za statistiku

Ukupan broj zaposlenih bilježi u prve tri godine lagani pada da bi zadnje dvije godine bilježio se rast broja zaposlenih. Broj sezonskih djelatnika bilježi pad u 2020. i 2021. godini dok su ostale imale ujednačen broj sezonskih djelatnika.

Tablica 2. Luke nautičkog turizma 2019. godine

Županija	PGŽ	ZŽ	ŠKŽ	SDŽ	IŽ	DNŽ	UKUPNO RH
Sidrište	9	31	15	15	-	5	75
Privezište	3	2	-	1	1	2	9
Marine	18	12	15	15	12	6	78
Odlagalište plovnih objekata	3	2	-	-	-	-	5
Ukupno	33	47	30	31	13	13	167

Tablica 3. Luke nautičkog turizma u 2023. godini

Županija	PGŽ	ZŽ	ŠKŽ	SDŽ	IŽ	DNŽ	UKUPNO RH
Sidrište	9	39	14	10	2	5	79
Privezište	3	2	3	3	2	4	17
Marine	17	13	16	17	15	7	85
Odlagalište plovnih objekata	8	4	21	7	2	1	43
Ukupno	37	58	54	37	21	17	224

U pogledu broja luka u ovom periodu došlo je do promjena koje pokazuju značajan iskorak u pogledu stvaranja infrastrukture luka kao temelja nautičkog turizma. U početnoj 2019. godini ukupan broj luka bio je 167 od toga 78 marina 17 suhih marina, 75 sidrišta, 9 privezišta i 5 odlagališta plovila. U zadnjoj 2023. godini ukupan broj luka bio je 224 od toga 85 marina, 20 suhih marina, 79 sidrišta, 17 privezišta, 43 odlagališta plovnih objekata.

5. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu, nakon detaljne analize nautičkog turizma i njegovih osnovnih djelatnosti s posebnom naznakom na luke nautičkog turizma prikazana je važnost koju nautički turizam ima na gospodarski razvoj države kao i važnost planiranja i izgradnje adekvatne infrastrukture. Nautički turizam u permanentnom je usponu te slovi kao jedan od najperspektivnijih selektivnih oblika turizma. Definira se kao skup različitih aktivnosti i odnosa u boravku nautičara u lukama nautičkog turizma te korištenjem plovila u svrhu nautičke turističke djelatnosti. Prirodni resursi neke države, u slučaju nautičkog turizma – voda u obliku mora, rijeka i jezera, predstavljaju ključan resurs i podlogu njegovom razvoju. Ključni elementi nautičkog turizma su plovila i luke u koje ubrajamo privezišta, sidrišta, suhe i obične marine. U Republici Hrvatskoj, za razliku od ostalih zemalja Mediterana i drugih europskih destinacija, nautički turizam započinje svoj razvoj kasnije i sporijom dinamikom. Nepovoljna zbivanja u Hrvatskoj kroz povijesna razdoblja pa sve do osamostaljenja i oporavka države od Domovinskog rata negativno su utjecala na spomenutu granu turizma. Međutim, treba identificirati ostale uzročnike koji su doprinijeli njegovom kasnijem i sporijem razvoju, misli se na nedostatak informiranosti, lošu suradnju, slab sustav istraživanja međunarodnih trendova, nerazvijenost adekvatnog institucionalnog okvira i slično.

Politika održivog razvoja predstavlja najbolji način vođenja nautičkog turizma te se na nju može gledati kao na cilj, ali i kao na dugoročan proces. Takav je razvoj ključan za zadovoljavanje potreba današnjeg društva bez ugrožavanja potreba budućnosti. Prepunjeni kapaciteti i privatnici koji teže isključivo za vlastitim profitom predstavljaju jedne od najvećih prepreka ka tome cilju. Stoga, dobro osmišljen razvojni plan ključan je kako bi se destinacija razvila u najbolju moguću. Bitno je strukturu luke prilagoditi potrebama i različitim vrstama turista nautičara, a svi objekti i sadržaji nautičkog turizma moraju biti u skladu s očuvanjem okoliša. Stoga, ciljevi održivog razvoja nautičkog turizma su zadržavanje biološkog bogatstva, minimiziranje korištenja nerazgradivih materijala te rad na promociji dugoročnog ekonomskog razvoja.

LITERATURA

1) KNJIGE

- Luković, T., et al.: Nautički turizam Hrvatske, Redak, Split, 2015.

2) ČLANCI U ČASOPISIMA

- Luković, T., Bilić, M.: Luke nautičkog turizma u Hrvatskoj i strategija lokalnoga razvoja, NAŠE MORE : znanstveni časopis za more i pomorstvo, vol. 54, no. 3-4, 2007., str. 114 – 122
- Carević, D., Lončar, G., Kuspilić, N.: Tehničko-ekonomski parametri marina u Hrvatskoj, Građevinar, vol. 66, no. 10, 2014. str. 909 – 915
- Luković, T., Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje, Ekonomski pregled, vol. 58, no. 11, 2007., str. 689-708
- Luković, T.: Nautički turizam – definicije i dileme, NAŠE MORE – znanstveni časopis za more i pomorstvo, vol. 54, no. 1-2, 2007., str. 22 – 31

3) INTERNETSKI IZVORI

- Dundović, Č., Kovačić, M., Badurina-Tomić, P.: Prilog istraživanju postojećeg stanja i tendencije razvitka nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj, 2015., <https://hrcak.srce.hr/file/203746>
- *Donesen novi Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama*, 2023., <https://www.pomorskodobro.com/konacni-prijedlog-zakona-o-pomorskom-dobru-i-morskim-lukama/>
- Državni zavod za statistiku, <https://dzs.gov.hr/>
- Marušić, Z., et al.: stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj u 2022./2023. godini. Konačni rezultati istraživanja, 2023., <https://www.htz.hr/sites/default/files/2023-12/TOMAS%20Hrvatska%202022%20-%202023.pdf>

4) OSTALI IZVORI

- Crnobori, I.: Nautički turizam u Hrvatskoj, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2023.
- Čubrić, N.: Konkurentnost marina i plava zastava, Pomorski fakultet u Splitu, Sveučilište u Splitu, Split, 2021.
- Gančević, I.: Unapređenje ponude nautičkog turizma kreiranjem integriranog turističkog proizvoda, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, 2018.
- Dr. Vlatko Jadrešić: Nautički Turizam, Pedagoška akademija Zadar, 1978.
- Luchas, N.: razvoj nautičkog turizma, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2020.
- Pravilnik o brodicama, čamcima i jahtama, Narodne novine Republike Hrvatske, Zagreb, 13/2020
- Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma, Narodne novine Republike Hrvatske, Zagreb, 120/19
- Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, Narodne novine Republike Hrvatske, Zagreb, 2/2023
- Šamanović, J.: Nautički turizam i management marina, Visoka pomorska škola u Splitu, Split, 2002.
- Uglešić, F.: Analiza vrsta i obilježja plovila nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj, Pomorski fakultet, Sveučilište u Rijeci, 2023.

POPIS SLIKA

Slika 1. Brza brodica do 15 m duljine	17
Slika 2. Brodica za razonodu (jahta) od 15 – 30 m duljine	18
Slika 3. Jedrilica do 15 m duljine	18
Slika 4. Jedrilica od 15 m duljine	19
Slika 5. Misija i strateški ciljevi razvoja nautičkog turizma Hrvatske (2009. – 2019.)	26
Slika 6. Nautičko sidrište.....	32
Slika 7. Nautičko privezište.....	34
Slika 8. Suha marina.....	36
Slika 9. Poluuvučena marina – Marina Vrsar	38
Slika 10. Uvučena marina – Marina Novigrad	38
Slika 11. Otvorena marina – Marina Punat	39
Slika 12. Potpuno uvučena – Marina Kremik	39

POPIS DIJAGRAMA

Dijagram 1. Model globalnoga legislativnog sustava nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj u 2006. godini	8
Dijagram 2. Subjekti nautičkog turizma.....	12
Dijagram 3. Model nautičkog turizma u Hrvatskoj	20

POPIS TABLICA

Tablica 1. SWOT analiza nautičkog turizma u Hrvatskoj	23
Tablica 2. Luke nautičkog turizma 2019. godine	55
Tablica 3. Luke nautičkog turizma u 2023. godini	55

PRILOG

Prilog 1. Uvjeti za kategorije marine.....	44
--	----